

Ri-O-hanke Vantaalla – Työntekijöiden kokemuksia viranomaisten välisestä yhteistyöstä sekä nuorten tukemisesta rikoksettomaan elämään

Tutkimusraportti

Veera-Maria Kahiala

Kristiina Karvinen

Satu Kleimola

Helsingin yliopisto

Valtiotieteellinen tiedekunta

Käytäntötutkimus I & II

19.1.2023

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
2 Rikoksilla oireilevat nuoret-hanke	5
2.1 <i>Ri-O:n toimintaohjeet työntekijöille viranomaisten väliseen yhteistyöhön .....</i>	<i>6</i>
3 Teoreettinen viitekehys ja keskeiset käsitteet	8
3.1 <i>Nuorten tekemä rikollisuus .....</i>	<i>8</i>
3.1.1 <i>Rikollisuuden vähentäminen - desistanssityöskentely .....</i>	<i>9</i>
3.2 <i>Monitoimijaisuus .....</i>	<i>10</i>
3.2.1 <i>Työprosessien mallintaminen monitoimijaisuuden tukena .....</i>	<i>11</i>
3.3 <i>Osallisuus .....</i>	<i>12</i>
4 Tutkimuksen toteutus	14
4.1 <i>Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymys .....</i>	<i>15</i>
4.2 <i>Tutkimus käytäntötutkimuksena .....</i>	<i>15</i>
4.3 <i>Tutkimuksen hyödyntäminen ja julkaiseminen .....</i>	<i>16</i>
4.4 <i>Tutkimusaineisto ja aineiston analyysi .....</i>	<i>17</i>
4.4.1 <i>Aineistolähtöinen sisällönanalyysi .....</i>	<i>18</i>
4.5 <i>Tutkimusetiikka .....</i>	<i>19</i>
5 Tutkimuksen tulokset	21
5.1 <i>Viranomaisten välinen yhteistyö ja monitoimijaisuus .....</i>	<i>21</i>
5.2 <i>Selkeät toimintaohjeet viranomaisyhteistyön tukena .....</i>	<i>25</i>
5.3 <i>Nuorten osallisuus .....</i>	<i>26</i>
5.4 <i>Kehittämissuositukset ja toive hankkeen jatkumisesta .....</i>	<i>27</i>
6 Johtopäätökset	29
7 Lopuksi	33
Lähdeluettelo	34
Liitteet	38

1 Johdanto

Nuorten ja nuorten aikuisten rikollisuus on aihe, joka on viime aikoina ollut paljon esillä useammankin surullisen otsikon, väkivallan teon ja ryöstön vuoksi. Aiheena nuorten rikollisuudesta irrottautuminen sekä toimet sen eteen on siis paitsi tärkeä, myös ajankohtainen. Haikkolan ja Hästbackan (2019, s. 154) tutkimuksen mukaan rikoksia tekevän nuoren tilannetta ei arvioida systemaattisesti, rikosten teosta irrottautumiseen suunnattuja menetelmiä ei ole kehitetty tarpeeksi, eikä kukaan ota selkeästi vastuuta nuorelle rakentuvasta palvelukokonaisuudesta. Sosiaalihuoltolaki ja useat erityislait kuitenkin velvoittavat eri viranomaisia yhteistyöhön ja tietojen vaihtoon. Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 41 §:n mukaan sosiaalihuollon ammattihenkilöiden tulee koordinoida asiakkaiden tuen tarpeen arviointia ja palvelujen kokonaisuutta.

Rikoksilla oireilevat nuoret -hankkeessa (jatkossa: Ri-O-hanke) tuetaan vakavasti ja toistuvasti rikoksia tekeviä nuoria kohti rikoksetonta ja päihteetöntä elämää. Nuoria autetaan heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaan eri viranomaisten, kuten Rikosseuraamuslaitoksen, päihde- ja asumispalvelujen, sosiaalisen kuntoutuksen ja työllistymispalvelujen yhteensovitettyjen palvelujen ja toimintojen avulla. Nuorten toimintamallien pilotointia tuetaan Oikeusministeriön erityisavustuksella Rovaniemellä, Turussa, Oulussa ja Vantaalla (Hyvärinen, 2022). Tilaus käytäntötutkimukselle tuli meille Helsingin yliopiston sosiaalityön maisteriopiskelijoille Vantaan Ri-O-hankkeen hankekoordinaattorilta Vantaan kaupungin (nyk. Vantaa Kerava hyvinvointialueen) nuorten aikuisten sosiaalityöstä. Siten tutkimuksessa mielenkiintomme kohde on Vantaan Ri-O-hankkeen 18–24-vuotiaisiin nuoriin aikuisiin rikoksentekijöihin kohdentuva osuus.

Toteutimme Helsingin yliopiston Käytäntötutkimuksen I ja II opintojaksojen tutkimuksen yhdessä Vantaan kaupungin nuorten aikuisten sosiaalityön työntekijöiden sekä Rikosseuraamuslaitoksen työntekijöiden kanssa. Käytäntötutkimuksemme tarkoituksena on tuottaa lisätietoa Ri-O-hankkeen toimintamallin tuomista muutoksista näiden kahden hankkeessa keskeisesti toimivan viranomaisen yhteistyöhön. Tarkoitus on lisäksi tuottaa tietoa toimintamallin vaikutuksista nuorten aikuisten tukemisesta rikoksettomaan elämään.

Halusimme käytäntötutkimuksen yhteiskunnallisen osallistamistehtävän (Satka ym., 2016, s. 21) vuoksi ottaa myös osallisuuden toteutumisen tarkisteltavaksi. Käytäntötutkimus-opintojakson ja toteutettavan käytäntötutkimuksen laajuus eikä Vantaan sosiaalityön tehtäväksi anto

mahdollistaneet nuorten aikuisten osallisuuden tutkimista haastatteleamalla palvelujen käyttäjiä. Hanketyöntekijät kokivat kuitenkin osallisuus -näkökulman laillamme tärkeäksi. Osallisuuden toteutumista tarkastellaan käytäntötutkimuksessamme Vantaan kaupungin nuorten aikuisten sosiaalityön ja Rikosseuraamuslaitoksen työntekijöiden näkökulmasta. Asiakkaan muutokseen motivoituminen on kiinteässä yhteydessä asiakasosallisuuteen (Rissanen, 2021, s. 139) ja puheena olevat työntekijäryhmät ovat keskeisessä asemassa nuorten asiakkaiden muutokseen motivoimisessa. Hankkeessa tehtävä asiakastyö näyttäytyy myös osallisuuden näkökulmasta olennaisena.

Toimintamallin mukaisesti työskenteleville tahoille on tärkeää saada tietoa siitä, onko hankkeen avulla onnistuttu muuttamaan toimintakulttuuria, auttaako työskentely nuoria irrottautumaan rikollisuudesta ja miten nuorten asiakkaiden osallisuus toteutuu. Käytäntötutkimuksen tulokset antavat arvokasta tietoa hankkeen vaikutuksista työntekijöiden arvioimana ja mahdollisista kehittämiskohteista ennen hankkeen päättymistä ja sen juurruttamista.

Tutkimusraportin aluksi esittelemme Ri-O-hankkeen taustaa sekä sen toteutusta Vantaalla. Tämän jälkeen käsittelemme luvussa kolme tutkimuksen teoreettista viitekehystä sekä käsitteitä. Luvussa neljä kerromme käytäntötutkimuksen toteutuksesta liittyen tutkimusympäristöön, aineiston keruuseen ja analysointiin sekä tutkimusetiikasta tämän tutkimuksen osalta. Luvussa viisi esittelemme tutkimuksen tulokset neljän eri osa-alueen avulla. Tutkimuksen tulosten johtopäätöksiä käsittelemme luvussa kuusi ja tutkimuksen lopuksi olemme käyneet läpi muun muassa tutkimuksen tekoon liittyneitä haasteita.

2 Rikoksilla oireilevat nuoret-hanke

Osana Valtioneuvoston sisäistä turvallisuusstrategiaa Oikeusministeriön tehtäväksi annettiin vuonna 2017 kehittää rikoksilla oireileville nuorille toimintamalli, jossa nuoria autetaan heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaan eri viranomaisten yhteensovitettyjen palvelujen ja toimintojen avulla.

Rikoksilla oireilevilla nuorilla tarkoitettiin joko useampia tai vakavamman rikoksen tehneitä nuoria, joista jollain toimijalla tai viranomaisella oli herännyt huoli esimerkiksi päihteiden käytöstä johtuvasta syrjäytymisriskistä. Tavoiteltavan toimintamallin lähtökohtana oli kokonaisvastuun ottaminen nuoresta moniammatillisen osaamisen ja työskentelyn avulla. (Oikeusministeriö, 2019, s. 3; 7–8; 12.)

Vuoden 2019 hallituksen ohjelmassa osoitettiin Oikeusministeriölle rahoitus, jonka tarkoituksena oli rikosten ennaltaehkäisyn tehostaminen (Hallitusohjelma, 2019, s. 78). Oikeusministeriö kehitti osoituksesta rikoksilla oireilevien nuorten toimintamallin. Se myönsi avustuksia kunnille toimintamallia tukeviin hankkeisiin vuosille 2020–2022 (Oikeusministeriö, 2022).

Vantaalla rikoksilla oireilevien nuorten Ri-O-hanke toteutetaan kaksiosaisesti. Ensimmäinen osa toteutetaan lastensuojelussa, jossa pilotoidaan MDFT-terapiamalli rikoksilla oireileville lastensuojelun asiakkaille. Toinen osa toteutetaan nuorten aikuisten sosiaalityössä 18–24-vuotiaille asiakkaille. Rikoksilla oireilevien nuorten aikuisten asiakkuuksissa pyritään tiivistämään viranomaisten välistä yhteistoimintaa. Toimijoita ovat esimerkiksi Rikosseuraamuslaitos, päihdepalvelut sekä asumispalvelut. (Vantaan kaupunki, 2022.) Nuoren kanssa työskentely tapahtuu läpi koko rikosprosessin, myös vankeuden aikana ja sen jälkeen (Hyvärinen, 2022).

Ri-O-hankkeen taustalla olevan valtioneuvoston julkaisema selvityksen mukaan nuorten uusintarikollisuuden sekä rikoskierteen katkaisulle ei Suomessa ole olemassa tarpeeksi systemaattisia toimintamalleja (Haikkola & Hästbacka, 2019, s. 154; Hyvärinen, 2022). Lähtökohtana kehitystyölle nähtiin huomio siitä, että viranomaiset toimivat lainsäädännön yhteistoimintavelvoitteista huolimatta käytännön työssä varsin erillään. Nuorten rikosentekijöiden saama palvelu on voinut tästä syystä olla esimerkiksi epätasalaatuista tai päällekkäistä ja osaaminen on jäänyt hajanaiseksi yksittäisille työntekijöille. (Hyvärinen, 2022.)

Ri-O-hankkeelle asetettiin kehitysvaiheessa useita tavoitteita. Hankkeen tavoitteena on lisätä erityisesti tasalaatuista rikososaamista sosiaalihuollon perustyöhön. Lisäksi tavoitteena on

rikoskäyttäytymiseen liittyvän arviointiosion ohjelmointi Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen asiakastietojärjestelmän palveluntarpeen arvioinnin sekä asiakassuunnitelmien pohjiin. Laajempaan tavoitteena nähdään erityisesti tuen tarjoaminen nuorille päihteettömään ja rikoksettomaan elämään, huomioiden myös läheisten tarpeet sekä nuorisoriikollisuuden vähentäminen ja uusintariikollisuuden estäminen. (Hyvärinen, 2022.) Hanke päättyy vuoden 2023 huhtikuussa (Vantaan kaupunki 2020a).

Ri-O-hanketta hallinnoi valtakunnallisella tasolla Oikeusministeriön poikkihallinnollinen projektiryhmä ja paikallisella tasolla Vantaan Ri-O-hankkeen ohjausryhmä. Ri-O-hankkeen aikana tehdään yhteistyötä useamman toimijan kanssa, joista Rikosseuraamuslaitos on tämän käytäntötutkimuksen kannalta keskeinen. Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen nuorten sosiaalityön ammattihenkilöt on perehdytetty hankkeen toimintamalliin sekä -ohjeisiin. Lisäksi hankkeessa tehdään asiakastyötä, jotta nuorten toiveet ja tarpeet pääsisivät myös esiin. Asiakastyössä on hyödynnetty vahvasti myös alan järjestöjen osaamista ja heidän opasmateriaalejaan sekä siihen sisällytetään jo aiemmin sakko- ja lyhytaikaisvangeille kehitetyt toimintamallit. (Hyvärinen, 2022.)

2.1 Ri-O:n toimintaohjeet työntekijöille viranomaisten väliseen yhteistyöhön

Ri-O-hankkeen hankesuunnitelmassa mainitaan, että Vantaalla on toimivat viranomaisverkostot ja rakenteet viranomaisten väliseen yhteistyöhön, myös kehittämishankkeessa toimivien yhteistyökumppanien kesken. Olemassa olevien verkostojen lisäksi hankkeessa halutaan kehittää yhteistyötä tarkoituksenmukaisten tahojen kanssa. (Vantaan kaupunki, 2020b, s. 12) Hankkeen yhtenä tavoitteena on helpottaa viranomaisten työkuormaa tarjoamalla selkeitä toimintaohjeita ja helpottaa työnjakoa huomioiden rikosprosessin eri kohdat, sekä varmistaa viranomaisten kirjaamat ja yhtenäiset ja yhdessä toteutetut asiakassuunnitelmat, joissa on tarkoitus tukea nuorta samansuuntaisesti välttämällä päällekkäistä työtä. (Hyvärinen, 2022.)

Ri-O-hankkeen aikana hankekoordinaattori on mallintanut nuorten aikuisten sosiaalityön ja eri viranomaisten sekä yhteistyötahojen yhteistyön kohtia ohjaamaan ja sujuvoittamaan työtä. Ri-O-hankkeen toimintaohjeet liittyvät seuraaviin vaiheisiin: oikeudenkäynti, lyhytaikais- ja sakkovankeus, vankilasta vapautuminen ja vankilaan sijoittelu, seuraamusselvitys, tieto esitutkinnan päättämisestä, tutkintavankeus sekä yhdyskuntaseuraamukset ja valvonnat. Nämä toimintaohjeet on

hankkeen aikana koulutettu työntekijöille, ja ne ovat nuorten aikuisten sosiaalityön työntekijöiden saatavilla ja käytännön työn tukena. Käytännöntutkimuksessa selvitämme työntekijöiden kokemuksia näiden toimintaohjeiden käytöstä ja toimivuudesta arjen työssä sekä viranomaisten välisessä yhteistyössä.

3 Teorettinen viitekehys ja keskeiset käsitteet

Tutkimuksen teorettinen viitekehys on rakentunut tutkimustehtävän ja tutkimuskysymyksemme ympärille. Tutkimuksen pääviitekehystenä toimii nuorten tekemä rikollisuus ja nuorten tekemään rikollisuuteen vaikuttaminen. Tutkimuskysymyksemme pohjalta keskeisiksi käsitteiksi nousi monitoimijainen viranomaisyhteistyö sekä sosiaalityön työmenetelmien mallintaminen. Halusimme tutkimuksella selvittää myös asiakkaiden osallisuuden merkitystä ja sen näkyvyyttä hankkeen kontekstissa.

3.1 Nuorten tekemä rikollisuus

Nuorisrikollisuuden todettiin puhututtavan usein mediassa ja julkisessa keskustelussa, eikä täysin syyttä. Esimerkiksi Näsi ja Danielsson (2019, s. 37) toteavat, että nuoret ovat vanhempia ikäryhmiä useammin epäiltyinä väkivaltarikoksista. Nuoret joutuvat myös selvästi useammin väkivaltarikosten uhriksi verrattuna vanhempaan ikäväestöön (Näsi & Danielsson, 2019, s. 37). Vaikka valtaosa rikoksista tehdään aikuisiällä, on nuoruus kuitenkin suhteutettuna ikäryhmien kokoihin rikosaktiivisinta aikaa. Esimerkiksi vuonna 2019 kaikista rikoslakirikoksiin syyllisiksi epäillyistä 18 % oli alle 21-vuotiaita. (Kaakinen & Näsi, 2021, s. 181.) Nuorten rikollisuuden tilastoinnista jää usein pois *piilorikollisuus*, eli rikollisuus, joka ei tule poliisin tietoon (mts. 188), eli nuorten osuus kokonaisrikollisuudesta voi olla tilastoitua tietoa suurempi. Iän ja rikoskäyttäytymisen suhde onkin yksi tunnetuimmista huomioista kriminologisessa tutkimuksessa. Iän vaikutus ei näyttäydy ainoastaan rikosaktiivisuudessa, vaan myös uhrien ikäjakaumassa (Kivivuori ym., 2018, 114–115.)

Rikoslain (39/1889) 3:4 §: ssä rikosoikeudellinen vastuu on määritelty alkamaan 15 vuoden iässä, eli nuorten aikuisten sosiaalityön asiakkaat ovat myös rikosoikeudellisessa vastuussa.

Rikosoikeudellisessa sääntelyssä ja kirjallisuudessa nuori rikosentekijä määritellään 15–20-vuotiaaksi (Kaakinen & Näsi, 2021, s. 180). Selvyyden vuoksi käsittelemme kaikkia nuorten aikuisten sosiaalityön asiakkaita nuorina rikosentekijöinä, sillä tutkimuksen taustalla toimiva Ri-O-hanke on osoitettu 18–24-vuotiaille.

3.1.1 Rikollisuuden vähentäminen - desistanssityöskentely

Ri-O-hankkeen toisena päätavoitteena on katkaista hankkeeseen ohjattujen toistuvasti ja vakavammilla rikoksilla oireilevien lasten ja nuorten rikoskierre muuttamalla heidän totuttuja käyttäytymismallejaan (Vantaan kaupunki, 2020b, s. 7). Tähän pyritään viranomaisten välisellä yhteistyöllä sekä vaikuttavalla desistanssityöskentelyllä. Desistanssi tarkoittaa tietystä paikasta poistumista tai tietyn paikan ja teon vastustamista. Suomen kieleen sana tulee englanninkielisestä sanasta *desist*. Tässä tutkimuksessa ja kontekstissa käytämme desistanssia kuvaamaan rikollisuudesta irrottautumista. Kivivuori, ym. (2018, s. 204) mukaan desistanssi voidaan ymmärtää joko ajallisesti tarkkana tapahtumana tai prosessina, jonka aikana rikoksia tehnyt luopuu vähitellen rikollisesta elämäntavastaan. Rikosuralta luopumista voidaan mitata muun muassa uusintarikollisuudella, eli uusiiko tekijä rikoksen ensimmäisen teon jälkeen kärsittyään siitä rangaistuksen tai oltuaan esimerkiksi hoito-ohjelmassa (mts. 204).

Desistanssiin voidaan katsoa vaikuttavan rakenteelliset, eli ympäröivän yhteiskunnan tarjoamat mahdollisuudet, ja subjektiiviset, eli yksilön motivaatioon liittyvä tekijät. Desistanssia edistäviä tekijöitä voivat olla esimerkiksi työ, parisuhde, lapsen saaminen tai muu yksilölle tärkeä elämän kiinnekohta. Monet tutkimukset osoittavat, että esimerkiksi vankeuden jälkeen työllistyvät uusivat rikoksensa työttömäksi jääviä harvemmin. Tutkimuksia desistanssin tekijöihin liittyen on kuitenkin myös kyseenalaistettu, sillä rikollisuus on voinut laskea jo ennen näitä käännekohtia, jonka syynä voi olla esimerkiksi iän tuoma kypsyminen. (Kivivuori, ym. 2018, s. 205–207.)

Yksilön omasta valmiudesta ja halukkuudesta muutokseen voi kertoa myös osallistuminen esimerkiksi erilaisiin kuntoutusohjelmiin. Näin ollen ohjelman suorittaminen voi ennustaa matalampaa uusintarikollisuutta, vaikka itse ohjelmalla ei olisi siihen vaikutusta. Ohjelmiin on hyvä panostaa, sillä ne antavat signaalin henkilön omasta motivaatiosta luopua rikosurasta. (Kivivuori, ym., 2018, s. 209.) Desistanssia tukevia ohjelmia ja työskentelyä toteutetaan Rikosseuraamuslaitoksen toimesta rikoksista tuomituille. Tutkimukset kertovat, että interventiot tulisi kohdistaa niihin, joiden tiedetään tehneen rikoksia aiemmin. Tärkeimpinä desistanssia tukevinä tekijöinä nykytutkimuksessa nähdään juuri subjektiiviset tekijät kuten motivaatio, kognitiivinen muutos ja oma toimijuus. (Kivivuori, ym., 2018, s. 210.) Nämä subjektiiviset tekijät liittyvät nuorten rikosten tekijöiden osallisuuteen palveluissa, jonka vuoksi olemme nostaneet osallisuuden yhdeksi tämän tutkimuksen keskeisistä käsitteistä.

3.2 Monitoimijaisuus

Erilaiset yhteiskunnalliset palvelujärjestelmät rakentuvat useista eri organisaatioista, joiden keskinäinen työnjako perustuu siihen, millaisia asioista kussakin organisaatiossa käsitellään. Asiakkaiden näkökulmasta olennaista lukuisten organisaatioiden välisessä ja keskinäisessä työnjaossa on, että heillä voi olla samanaikaisesti asiakkuuksia useissa paikoissa ja järjestelmä voidaan kokea hajanaisena. (Juhila, 2018, s. 167–168.) Asiakkaan hyvä palvelu ja oikeusturva edellyttää eri viranomaisten toimivaa yhteistyötä. Moniammatillisen yhteistyön tavoite onkin tiedon ja asiantuntijuuden yhdistäminen asiakkaan eduksi. Kukin toimija hoitaa omat, lakisääteiset tehtävänsä ja toimii oman toimivaltansa rajoissa. Alhon (2021) mukaan moniammatillinen yhteistyö aikuissosiaalityössä hakee vielä muotoaan. Aikuissosiaalityön sosiaalityöntekijöillä on tutkimusten valossa yllättävän vähän yhteyksiä asiakkaan verkostoihin, vaikka sosiaalityöntekijät tunnistavatkin moniammatillisen yhteistyön hyödyt asiakkaalle. (Mts. 69.) Alho (2021, s. 75) erottaa moniammatillisen ja monitoimijaisen yhteistyön siten, että monitoimijaisuudessa yksi toimijatahoista ovat itse asiakkaat, kun taas moniammatillisessa yhteistyössä viitataan ammattilaisten väliseen yhteistyöhön.

Viranomaisten yhteistyö perustuu hallintolain (434/2003) 10 §:än, jonka perusteella viranomaisen on toimivaltansa rajoissa ja asian vaatimassa laajuudessa avustettava toista viranomaista tämän pyynnöstä. Toisaalta lainsäädäntö asettaa monitoimijaisuudelle myös reunaehdot. Sosiaalialan ammattilainen on sosiaalihuoltolain (1301/2014) 41 §:n mukaan vastuussa siitä, että asiakkaan tilanteessa on käytettävissä riittävästi monialaista osaamista sekä asiantuntemusta. Monesti yhteistyön ongelmana pidetään asiakkaiden yksityisyyden suojaa sekä salassapitovelvoitetta. Pääsääntönä voidaankin todeta, että asiakkaalta pyydetään suostumus verkostoyhteistyöhön. Suostumuksen pyytäminen tukee luottamukseen perustuvaa työskentelyä ja hyvän asiakassuhteen rakentumista.

Sosiaalipalveluiden asiakkaiden kohdalla tavoitellaan lähtökohtaisesti jonkinlaista muutosta. Asiakkaan jollakin elämänosa-alueella tapahtuva muutos vaikuttaa myös muihin osa-alueisiin. Kuntoutumisen näkökulmasta tarvitaan tämän vuoksi eri alojen ammattilaisten yhteistä tietoperustaa. (Salminen, Järvikoski & Härkäpää, 2016, s. 20; 25.) Eri sektoreiden ammattilaisten lähtökohtana ovat kunkin ammatti- ja tieteenalan erilaiset teoriataustat sekä näkökulmat. Tämä voi

johtaa tilanteeseen, jossa yhteistä näkemystä ei saada aikaan ja tehdään päällekkäistä työtä. Asiakkaan kokonaisvaltainen kohtaaminen ja ymmärrys sekä erilaisten elämäntilanteeseen vaikuttavien asioiden yhteydet voivat jäädä sektoroituneissa palveluissa huomaamatta. (Lappalainen, 2014, s. 84.)

Resurssien puute ja vahva tulosajattelu voivat johtaa siihen, että toimijat pyrkivät pysymään tiukasti omilla tulos- ja toimialueillaan ilman että palveluiden rajoja ylitetään ja pyrittäisiin saamaan kokonaisnäkemystä. (Huvinen, Joutsenlahti & Metteri, 2014, s. 41.) Tilanne johtaa helposti asiakkaiden pompotteluun ”luukulta toiselle” sekä eri toimijoiden vastakkainasetteluun. Asiakkaan tilanteen pysyvään muutokseen tarvitaan sen sijaan työntekijöiden yhteistyötä ja asiakkaan omaa sitoutumista työskentelyyn. Autti-Rämö, Mikkelsen, Lappalainen ja Leino (2016, s. 57) kuvaavat kuntoutumisen prosessia tavoitteellisesti eteneväksi ja eri toimijoiden ja kuntoutujan yhdessä suunnittelemaksi, jossa korostuu kuntoutujan oma aktiivinen rooli. Myös kuntoutusprosesseissa korostuvat yhteisten tavoitteiden asettaminen sekä yhdessä laadittu suunnitelma (mts. 67–68).

3.2.1 Työprosessien mallintaminen monitoimijaisuuden tukena

Niskalan (2010, s. 277) mukaan sosiaalityön käytännön mallintamisella tarkoitetaan erilaisten prosessien vaiheiden käsitteellistämistä, jonka kautta lisätään kriittistä tietoisuutta ja saadaan aikaan muutoksia toimintamalleissa ja käytännöissä. Systemaattinen työskentelyn jäsentäminen auttaa työntekijöitä, asiakasta sekä yhteistyökumppaneita hahmottamaan tilannetta kokonaisvaltaisesti ja tavoitteellisesti (mts. 277). Ri-O-hankkeella on pyritty kehittämään viranomaisten yhteistyötä, joka tuo luonnollisesti mukanaan myös muutoksia työskentelytapoihin.

Erilaiset muutokset toiminta- ja palvelujärjestelmissä muuttavat myös sosiaalityötä, jota mallintamisella ja prosessien käsitteellistämällä voidaan tuoda näkyviin (Niskala, 2010, s. 278). Sosiaalityölle mallinnus antaa mahdollisuuden oman toiminnan pohdintaan suhteessa asiakkaaseen, toimintaympäristöön ja muihin toimijoihin. Mallintamisella pyritään asiakasprosessien monipuoliseen tarkasteluun ja uudistamiseen. Työn kehittämisessä prosessimalli auttaa löytämään yhteistä käsitteistöä työn kuvaamiseen ja kehittämiskohteiden havaitsemiseen. (Mts. 279–280.)

3.3 Osallisuus

Juhilan (2006, s. 103) mukaan sosiaalityön oma, vahvistunut akateeminen ääni hakee sosiaalityölle kumppanuussuhteeseen perustuvaa tulkintaa liittämisen ja kontrollisuhteisen sosiaalityön sijaan. Kumppanuussuhteeseen perustuvassa sosiaalityössä palvelunkäyttäjän ja sosiaalityöntekijän suhteessa ei painotu asiakas- eikä työntekijälähtöisyys, vaan kummankin osapuolen yhdenvertainen oikeus tuoda näkemyksensä esille ja saada äänensä kuuluviin. Suhde lähtee asiakkaan tavasta jäsentää tilannettaan ja sosiaalityö tuo asioiden työstöön oman kokemuksensa ja tietonsa. Kumppanuuteen perustuvassa sosiaalityössä osallistaminen tapahtuu kumpaankin suuntaan; se ei koske vain asiakkaan osallistamista. Asiakas osallistaa työntekijän omaan tietoonsa, jota työntekijä tarvitsee voidakseen tukea asiakasta. (Mts. 118; 147.)

Talentian eettisissä ohjeissa (2018) korostetaan asiakkaan itsemääräämisoikeutta, asiakaslähtöisyyttä sekä osallisuutta. Asiakaslähtöisyydellä tarkoitetaan muun muassa asiakkaan äänen kuulemistä ja itsemääräämisoikeuden kunnioittamista. Asiakaslähtöisyys toteutuu, kun asiakas kokee aidosti osallisuutta. Osallisuus on oikeutta saada tietoa itseään koskevista asioista sekä mahdollisuutta kertoa oma mielipiteensä ja näin vaikuttaa omiin asioihin. (Mts. 12–18).

Raivio ja Karjalainen (2013) määrittelevät osallisuuden rakentumista perustuen Erik Allardtin jäsenyyteen hyvinvoinnin ulottuvuuksista. Allardtin having-loving-being-kolmijakoa Raivio ja Karjalainen muokkaavat osallisuuden näkökulmasta, syrjäytymisen vastaparina seuraavasti: ”Having” viittaa riittävään toimeentuloon, hyvinvointiin ja turvallisuuteen. ”Acting” viittaa osallisuudessa valtaisuuteen ja toimijuuteen ja ”belonging” taas yhteisyyteen ja jäsenyyteen. (Mts. 16–17.) Isola ym. (2017) kuvaavat osallisuutta yksinkertaisesti kyvyksi ja mahdollisuudeksi *vaikuttaa oman elämänsä kulkuun, mahdollisuuksiin, toimintoihin, palveluihin*. Osallisuus on myös osallistumista. (Mts. 3; 5.)

Leemann ja Hämäläinen (2015) määrittävät vielä erikseen asiakasosallisuuden käsitettä, josta siitäkin on osallisuus -käsitteen lailla erilaisia määritelmiä. Leemannin ja Hämäläisen mukaan asiakasosallisuus toteutuu, kun palvelujen käyttäjä on aktiivisesti mukana palvelujen suunnittelussa, järjestämisessä, tuottamisessa, kehittämisessä ja/tai arvioinnissa. Asiakasosallisuus on sosiaalista osallisuutta, jolla asiakaslähtöisyys sekä osallisuus palvelujärjestelmään ja asiakastyöhön lisääntyvät ja toteutuvat. (Mts. 1–2.)

Niemi (2013) kuvaa, kuinka sosiaalityön asiakkaiden osallisuuteen ja toimijuuteen liittyy aina asiakkaan roolia määrittävät valtarakenteet. Ne voivat joko vahvistaa tai lisätä asiakkaan osallisuuden muotoja. Kuitenkin asiakas joutuu aina valitsemaan olemassa olevista, tarjotuista vaihtoehdoista itselleen tarkoituksenmukaisimmat, eikä saa tehdä mitä haluaa. Sosiaalityöntekijä tekee asiakasta koskevat päätökset ja toimii samalla vallankäyttäjänä suhteessa asiakkaisiin. (Mts. 31.) Merkityksellisiä ovat asiakkaiden kokemukset siitä, kuinka kuulluksi ja erityisesti ymmärretyksi tuleminen on jo itsessään asiakkaasta auttavaa tai prosessia tukevaa, kuten Palomäki (2012) kirjoittaa. Palomäen tutkimuksessa kuntoutusprosessissa kuulluksi ja ymmärretyksi tuleminen määrittää kuntoutujien käsitystä koko prosessista. (Mts. 62.) Myös mm. Rissasen (2021, s. 139–140) mukaan asiakasosallisuuden keskeisiä elementtejä ovat kohtaaminen, dialogi ja vuorovaikutus.

4 Tutkimuksen toteutus

Käytäntötutkimus toteutettiin yhteistyössä Vantaan kaupungin nuorten aikuisten sosiaalityön sekä Rikosseuraamuslaitoksen työntekijöiden kanssa. Tutkimuksen toteuttajista kaksi työskentelee sosiaalityöntekijöinä lastensuojelussa, mistä johtuen nuorten oireilu rikoksilla on heille aiheena tuttu, mielenkiintoinen ja pohdintaa aiheuttava. Toisella lastensuojelun työntekijöistä on rikosseuraamusalan sosionomi –koulutus ja useamman vuoden työkokemus rikosseuraamusalalta. Yksi tutkimuksen toteuttajista on tutustunut aiemmin Ri-O-hankkeeseen sosiaalityön harjoittelussa Länsi-Vantaan lastensuojelun avohuollossa, jossa hanketta toteutettiin MDFT-terapian pilottikokeilulla rikoksilla oireileville asiakaslapsille. Kokemus oli mielenkiintoinen ja sai kiinnostumaan Ri-O-hankkeen toteuttamisen tarkastelusta myös nuorten aikuisten kohdalla.

Vantaan nuorten sosiaalityön yksikkö tarjoaa sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen palveluja 18–24-vuotiaille vantaalaisille nuorille sekä lastensuojelulain mukaisia jälkihuollon palveluja. Työskentely perustuu sosiaalihuoltolakiin (1301/2014), jonka perusteella yhdessä nuoren kanssa laaditaan palvelutarpeen arvio ja järjestetään tarvittavat sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut.

Sosiaaliohjauksessa korostuu asiakkaan ohjaus ja neuvonta ja keskustelutuki. Sosiaalityöntekijät työskentelevät erityisen tuen tarpeessa olevien nuorten kanssa. Työssä korostuu verkostotyö muiden toimijoiden, kuten terveystyöntekijöiden, päihdepalveluiden, etsivän nuorisotyön, oppilaitosten kuraattorien, Nuortenkeskus Nupin ja 3. sektorin toimijoiden sekä ostopalvelua tarjoavien sosiaalisen kuntoutuksen yritysten kanssa. Nuoren rikollinen käyttäytyminen tulee useimmiten esiin sosiaalityöhön saapuvien Rikosseuraamuslaitoksen tietopyyntöjen muodossa. (Vantaan kaupunki, 2020b, s. 14.)

Rikosseuraamuslaitos on oikeusministeriön alaisuudessa toimiva vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoviranomainen. Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena on omalta osaltaan ehkäistä uusintarikollisuutta ja lisätä yhteiskunnan turvallisuutta. Asiakkuuden alkaessa ja asiakasprosessin aikana sovitetaan yhteen asiakassuunnitelmia ja toteutetaan moniammatillista yhteistyötä asiakaskohtaisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Asiantuntijuuden hyödyntäminen molemmin puolin on keskeistä ja esimerkiksi Rikosseuraamuslaitoksen

työntekijöiden ammattitaitoa ja osaamista kohderyhmästä hyödynnetään hankkeen jokaisessa vaiheessa (Vantaan kaupunki, 2020b, s. 4; 13).

4.1 Tutkimusasetelma ja tutkimuskysymys

Käytäntötutkimuksemme tavoitteena on tuoda esille työntekijöiden kokemuksia hankkeessa kehitetystä monitoimijaisesta toimintamallista. Työyhteisöstä nousseena toiveena oli selvittää, onko malli koettu toimivaksi ja onko sen avulla onnistuttu jo muuttamaan yhteistoimintakulttuuria viranomaisten välillä sekä mitkä asiat mallissa koetaan toimivaksi ja mitkä vaativat vielä kehittämistä. Lisäksi halusimme selvittää, näkevätkö työntekijät 18–24-vuotiaiden rikoksia tekevien nuorten osallisuuden lisääntyneen työskentelyssä mallin käyttöönoton myötä.

Tutkimuskysymyksemme on: *Millaisena hankkeessa kehitetty viranomaisten välinen yhteistoimintamalli näyttäytyy työntekijöille?*

4.2 Tutkimus käytäntötutkimuksena

Käytäntötutkimus liittyy ongelmanasettelultaan ja aiheiltaan käytäntöihin sosiaaliolla. Se on tutkimuksena soveltavaa ja pyrkii palvelemaan eri intressitahoja, kuten sosiaalityöntekijöitä ja muita ammattilaisia, hallintoa sekä kansalaisia ja palvelujen käyttäjiä. (Satka, Karvinen-Niinikoski & Nylund, 2005, s. 11.) Käytäntötutkimuksessa lähtökohtana toimivat työntekijöiden tai asiakkaiden tietotarpeet (Satka ym., 2016, s. 9). Tämän käytäntötutkimuksen lähtökohtana toimivat Ri-O-hankkeen työntekijöiden esittämä toive tälle tutkimushankkeelle. Työntekijöiden toiveena oli käytäntötutkimus, joka selvittäisi Ri-O-hankkeen mukaisten menetelmien käyttöönoton onnistumista hankkeen työntekijöiden näkökulmasta. Tutkijat kiinnostuivat esitetyistä tutkimushankkeesta ja tämä käytäntötutkimus käynnistyi osana Helsingin yliopiston Käytäntötutkimus-opintojaksoa. Tutkimuksen toteuttamiseen saatiin tutkimuslupa Vantaan kaupungilta.

Käytäntötutkimuksen tavoitteena on yhteinen tiedonmuodostus tutkimuksen osallisten kesken. Jokaisella tutkimuksen toimijalla nähdään tietäjäsubjektina asema. Lisäksi toimijoilla on

mahdollisuus vaikuttaa tutkimusongelman muodostamiseen tai esimerkiksi tutkimusmetodeihin. (Satka ym., 2016, s. 10–11.) Myös tämä käytäntötutkimus suunniteltiin yhdessä hankkeen työntekijöiden kanssa. Määrittelimme tutkimukselle asetetut tavoitteet, toiveet sekä odotukset. Työntekijät esittelivät tutkimusaiheen ja me tutkijoina esitimme näkemyksemme esimerkiksi tutkimuksen teoreettisista viitekehyksistä sekä tutkimuskysymyslunnoksista. Yhteisten keskusteluiden pohjalta muodostimme tämän käytäntötutkimuksen tutkimuskysymyksen, jonka hyväksyimme myös työntekijöillä ennen sen lopullisesta muodosta päättämistä.

Tutkimuksen teossa painotettiin yhteistyön tärkeyttä ja pidimme säännöllisesti yhteyttä yhteyshenkilönämme toimineeseen hankekoordinaattoriin tutkimuksen aikana. Yhteistyön avulla pääsimme tutustumaan työntekijöiden kautta esimerkiksi nuorten sosiaalityön rakenteisiin sekä Ri-O-hankkeen toteutukseen jo ennen tutkimusaineiston keräämistä. Yhteistyöllä ja avoimella keskusteluyhteydellä pyrittiin varmistamaan, että tutkimuksen toteutus vastaa mahdollisimman hyvin työyhteisön toiveita kaivatusta tutkimustiedosta Ri-O-hankkeen toteuttamiseen liittyen.

4.3 Tutkimuksen hyödyntäminen ja julkaiseminen

Käytäntötutkimuksessa on yleistä palauttaa saatu tutkimustieto takaisin tutkimuksen toimintaympäristölle (Satka ym., 2016, s. 11). Myös tämän käytäntötutkimuksen tulokset palautetaan ja esitellään työyhteisölle yhdessä sovittuna ajankohtana alkuvuodesta 2023. Tutkimuksen valmistuttua tutkimusraportti toimitetaan Vantaa Kerava hyvinvointialueen kirjaamoon sekä käytäntötutkimuksen yhteyshenkilölle. Tutkimuksen tulosten tarkoituksena on selventää, onko nuorten aikuisten sosiaalityön ja Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyössä tapahtunut muutoksia ja millaisena hankkeen toimintamalli on työntekijöille näyttäytynyt. Toivomme, että tulokset hyödyttävät työyhteisöä viranomaisten välisen yhteistyön rakentamisessa rikoksilla oireilevien nuorten asiakasryhmässä. Tämän käytäntötutkimuksen raporttia voidaan hyödyntää Ri-O-hankkeen loppuraportissa, käytännön hanketyöskentelyssä sekä jatkotyöskentelyn suunnittelemisessa.

Tutkimuksen tulokset esitellään lisäksi Helsingin yliopiston Käytäntötutkimus-kurssin päätöstilaisuudessa posterimuodossa. Posterit julkaistaan myös Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskuksen (Socca)-verkkosivuilla Opiskelijoiden käytäntötutkimuksia-osiossa. Lisäksi

samassa osiossa saatetaan julkaista tutkimuksesta muodostettava tutkimusraportti. Myös Vantaa Kerava hyvinvointialue voi julkaista tutkimuksen tiedot kaupungin internet-sivuilla.

4.4 Tutkimusaineisto ja aineiston analyysi

Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla Vantaan nuorten aikuisten sosiaalityön työntekijöitä sekä Rikosseuraamustoimiston työntekijöitä. Haastattelun etu on Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2018) mukaan se, että se on joustava verrattuna muihin tiedonkeruutapoihin. Haastattelussa on mahdollisuus reagoida tilanteeseen sen vaatimalla tavalla ja säädellä siten aineiston keruuta. Haastattelu sopii tiedonkeruumuodoksi hyvin myös silloin, kun tutkimuksen aihe tuottaa todennäköisesti vastauksia monitahoisesti ja -suuntaisesti. Haastattelu antaa myös mahdollisuuden selventää ja syventää kerättävää tietoa. Haastattelu on systemaattinen tiedonkeruun muoto, jolla on tavoitteet. (Mts. 205–207.)

Teemahaastattelulle on tyypillistä tiedossa olevat teema-alueet, mutta kysymyksillä ei ole tarkkaa järjestystä ja muotoa (Hirsjärvi ym., 2018, s. 208). Tuomen ja Sarajärven (2018, s. 87–88) mukaan teemahaastattelussa eli puolistrukturoidussa haastattelussa tavoitellaan etukäteen valituilla teemoilla ja niihin liittyvillä tarkentavilla kysymyksillä tutkimuskysymyksen näkökulmasta merkityksellisiä vastauksia. Teemahaastattelun tuloksien tulkitsemiseen ja analysointiin on monia tapoja (Hirsjärvi ym., 2018, s. 208).

Haastattelukutsut lähetettiin hankekoordinaattorin kautta Vantaan nuorten aikuisten sosiaalityön työntekijöille sekä Rikosseuraamuslaitoksen työntekijöille, koska kyseiset ammattiryhmät on hankkeen aikana koulutettu Ri-O toimintamallin mukaiseen työskentelyyn. Toteutimme kaksi ryhmähaastattelua, joihin osallistui yhteensä viisi työntekijää. Tutkimushaastatteluistamme ensimmäinen kesti hieman alle tunnin verran ja toinen noin tunnin ja viisi minuuttia. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituina haastatteluina etänä Teams-yhteydellä ja tallennettiin ääni- ja kuvatallenteena. Haastateltavat eivät pitäneet haastattelujen aikana kameroita päällä, joten tallenteet sisälsivät heidän osaltaan vain ääntä.

Tutkimusaineistomme koostui näistä haastattelutallenteista. Haastattelut litteroitiin sanasta sanaan muutoin, mutta turhat täytesanat, kuten ”niinku”, jätettiin pois, samoin tutkittuun aiheeseen täysin

liittymättömät keskustelut haastattelujen alussa ja lopussa. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä kaksikymmentä sivua.

4.4.1 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Tutkimusaineiston analysoimme käyttämällä analysointimenetelmänä sisällönanalyysia. Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan haastatteluaineiston analysointi voidaan tehdä systemaattisesti ja objektiivisesti sisällönanalyysi-menetelmällä. Sisällönanalyysillä etsitään merkityksiä ja tavoitellaan kuvausta tutkittavasta ilmiöstä tiivistetyssä muodossa. (Mts. 117.) Analysoidun aineiston informaatioarvo lisääntyy, kun hajanaisesta aineistosta esitetään ilmiötä kuvaavaa selkeää, mielekästä ja yhtenäistä tietoa (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 122).

Kirjallisessa aineistossa jäljelle jätetään klusterointia varten tutkimustehtävää kuvaavia alkuperäisilmaisuja sekä niistä johdetut pelkistetyt ilmaisut. Klusterointi on ilmaisujen ryhmittelyä. Aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja toisaalta käsitteitä, jotka kuvaavat aineiston eroavaisuuksia. Aineisto tiivistyy luokiteltaessa edelleen, koska samaa ilmiötä kuvaavat käsitteet luokitellaan sisältöä kuvaavien käsitteiden alle. Abstrahoinnissa aineisto käsitteellistetään. Siitä jätetään jäljelle tutkimuskysymyksen kannalta olennainen tieto, jonka perusteella on muodostettavissa teoreettiset käsitteet. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 122–126.)

Kävimme aineiston läpi värikynin haastattelurungosta ilmenevän teemoittelun avulla. Muodostamamme neljä eri värein merkitsemäämme osa-alueita olivat seuraavat: viranomaisten välinen yhteistyö ja monitoimijaisuus, toimintaohjeista saatu tuki, kehittämisehdotukset sekä nuorten osallisuus. Siirsimme edellä mainittuihin teemoihin liittyvät vastaavilla värikoodeilla merkityt vastaukset omiin ryhmiinsä, jotta tutkittava ilmiö sai selkeämmän muodon. Tiivistimme vastauksia käsitteellistämällä niitä, esimerkiksi seuraavasti: Vastaus: *--asiakas voi jos hän näkee sen itse niin, että hän haluaisi hyötyä meidän palveluista, niin pääsee sillee sitten paremmin ehkä hyötymäänkin.* Käsite: asiakkaan oma halu/motivaatio.

4.5 Tutkimusetiikka

Tutkimuksen eettisyyttä voidaan pitää ohjenuorana, joka kulkee mukana tutkimuksen teossa sen alusta loppuun. Eettisyys korostuu erityisesti sosiaalityön tutkimuksessa, jossa tutkimuskohteet ja aiheet ovat usein haavoittuvia. Tutkimuseettistä pohdintaa olemme käyneet läpi tutkimusprosessin sen kaikissa vaiheissa. Pohdintaa kävimme muun muassa liittyen siihen, millaiset odotukset ja toiveet työelämän edustajilla oli tutkimukselta, ja ohjasivatko nämä odotukset meidän tutkijoiden työtä. Pohdimme myös sitä, kuinka työntekijöiden kokemukset hankkeesta vaikuttavat vielä keskeneräisen hankkeen lopullisiin tuloksiin sekä viranomaisten väliseen yhteistyöhön. Haastatteluissa tuli esille myös, että haastateltavat toivoivat tämän tutkimuksen edesauttavan hankkeen jatkoa. Kävimme tutkimuksen aikana eettistä pohdintaa myös sen suhteen, kuinka paljon voimme yrittää vaikuttaa työntekijöiden osallistumiseen muistutteleamalla heitä useilla sähköposteilla tai hanketyöntekijän tekemillä muistutteluilla, ilman että muistuttelu kääntyy painostamisen puolelle. Haastateltavia oli vaikea saada osallistumaan haastatteluihin, vaikka pyrimme tekemään osallistumisen siihen mahdollisimman helpoksi.

Tutkimusraportissa sekä muissa tutkimuksen esittelyissä on nimetty sekä kuvattu perustehtävältään tutkimukseen osallistuvat organisaatiot Vantaan kaupungin (nyk. Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen) nuorten aikuisten sosiaalityö sekä Rikosseuraamuslaitos. Organisaatioiden tunnistettavuuden häivyttäminen ei ollut mahdollista tutkimuksen tavoitteen kannalta. Yksi tutkimuksen toteuttajista työskentelee Vantaa Kerava hyvinvointialueen sosiaalihuollon palveluksessa, mutta eri yksikössä kuin missä tämä tutkimus tehtiin. Tällä työsuhteella ei ole vaikutusta tämän tutkimuksen toteuttamiseen, sillä tutkimus ei ole kohdistunut tutkijan omiin asiakkaisiin tai lähityöyhteisöön. Tutkijat sitoutuivat tutkimuksen aikana Vantaan kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan tutkimuksen toteutusehtoihin. Lisäksi sitouduimme raportoimaan tutkimuksen tuloksista ja luovuttamaan tutkimusraportin sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalle.

Tässä tutkimuksessa on noudatettu tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimia eettisiä ohjeita. Tutkimuksessa pyrittiin kaikin osin välttämään osallistujille aiheutuvia henkisiä, taloudellisia sekä sosiaalisia haittoja (TENK, 2019, s. 8). Painotimme haastattelukutsuissa tutkimukseen

osallistumisen vapaaehtoisuutta. Ennen haastatteluita haastateltavilla oli mahdollisuus tutustua tutkimussuunnitelmaan. Haastatteluiden aluksi kävimme läpi tutkimuksen tarkoituksen ja tavoitteen. Tämän jälkeen haastateltavia pyydettiin allekirjoittamaan kirjallinen suostumus tutkimukseen. Osallistujille kerrottiin, että heillä on oikeus keskeyttää tai peruuttaa osallistumisensa sekä suostumuksensa tutkimukseen.

Henkilötietoja käsiteltiin tutkimuksen aikana niin, ettei osallistujien yksityisyyttä perusteettomasti vaarannettu. Henkilötietojen käsittelyn perusteena käytimme osallistujien suostumusta. Tutkimukseen osallistujille kerrottiin, kuinka suostumusten ja aineiston henkilötietoja käsitellään. (Tietoarkisto, 2022.) Kun ihmisiä haastatellaan oman ammattinsa edustajina, on tärkeää, ettei raportista ilmene hänen henkilöllisyytensä (Tiittula & Ruusuvuori, 2009, s. 17). Poistimme haastattelutallenteiden litteroinnin yhteydessä haastateltavien mahdollista tunnistettavuutta lisäävät tiedot muun muassa niin, että kaikki viittaukset heidän ammattinimikkeisiinsä jätettiin pois. Osallistujien tunnistettavuus pyrittiin näin mahdollisimman pitkälle häivyttämään. Luonnollisesti tutkimukseen osallistujat voivat tunnistaa itsensä sekä muut haastatteluun osallistuneet tuloksissa käytettävistä aineisto-otteista (Lisätietoja liitteenä olevassa Tietosuojaselosteessa). Haastattelut tallennettiin Teams-yhteydellä. Tallenteet sekä litteroiduista haastatteluista muodostuvat tiedostot tallennettiin tutkijoiden, eli opiskelijoiden Helsingin yliopiston henkilökohtaisiin tallennustiloihin. Litteroinnin jälkeen haastattelutallenteet poistettiin. Suostumuslomakkeet hävitetään tutkimusraportin valmistumisen jälkeen. (Lisätietoja tutkimussuunnitelman liitteenä olevassa Tietosuojaselosteessa)

5 Tutkimuksen tulokset

Tässä luvussa esittelemme käytäntötutkimuksemme tulokset. Tutkimuksen tulokset on jaettu neljään eri osa-alueeseen, jotka pohjaavat käytäntötutkimusta varten muodostettuun haastattelurunkoon sekä haastatteluista sisällönanalyysin avulla nousseisiin teemoihin. Tutkimuksen tulosten osa-alueet ovat seuraavat: viranomaisten välinen yhteistyö ja monitoimijaisuus, toimintaohjeet viranomaisten välisen yhteistyön tukena, nuorten osallisuus hankkeen aikana sekä hankkeen kehittämissuhteet.

5.1 Viranomaisten välinen yhteistyö ja monitoimijaisuus

Haastateltavien kokemus viranomaisten välisestä yhteistyöstä sekä monitoimijaisuuden lisäämisestä vaihteli työntekijöiden asiakaskokemusten mukaan. Kaikilla haastateltavilla ei esimerkiksi ollut vielä työskentelyä Ri-O-hankkeen asiakkaiden kanssa, tai asiakkaita saattoi olla vain muutamia. Hankkeesta nähtiin kuitenkin olleen hyötyä yhteistyön lisääntymiseen erityisesti tiedonkulun helpottumisella, lisääntymisellä sekä nopeutumisella.

--nopeus mun mielestä silleen, että se riipeys on ihan eri tasoo mitä se ennen oli. Et siinä kuitenki nopeesti on pystytty tulee mukaan ja tarttuu asioihin.

No nyt on alkanut tulla niitä [esitutkinnan päättymisilmoituksia]. Niitähän ei siis tullu ollenkaan niitä ku esitutkinta päättyy, mut nyt niitä on alkanut tulla.

Työntekijät kokivat hankkeen työnjakoasioiden osittain selkeytyneen erityisesti hanketyöntekijöiden kautta, mutta hankkeen tavoitteiden vastaisesti päällekkäisyyttä todettiin

olevan yhä työskentelyssä. Haastateltavat myös esittivät, ettei yhteistyötä oltu vielä tehty esimerkiksi asiakasnuoren valvontarangaistuksen aikana.

--sitten oon kysynyt siitä, että mitä se työskentely on jos on ollu nuori on vastannut et ihan tälläst samanlaist että me jutellaan, et siis ainakin sille nuorelle se työskentely näyttäytyi ainakin jossain tapauksessa niinku täysin samana, et silloin mä vastaisin et ei oo [työnjakoasiat] kyllä selkeet

No vastaisin, että on ja ei riippuu vähän -- ehkä se yhteistyö varsinkin Risen työntekijöiden kanssa on kyl lisääntynyt tän Rion myötä ja ehkä sit kun työntekijät tulee tutummaks niin sitten myös ne yhteistyömallit on vahvistunut, mut että ehkä ne [työnjakoasiat] ei sit kuitenkaa oo ihan täysin selkeät

Toisaalta työn päällekkäisyyden poistamiseksi oli kuitenkin tehty toimenpiteitä, esimerkiksi rikosseuraamuslaitoksen tapaamisten korvaamisella sosiaalityön tapaamisilla. Vaikka yhteistyölle koettiin olevan lisäämisen tarvetta, oli yhteistyötä kuitenkin hankkeen aikana haastateltavien mukaan kuitenkin tehty. Haastateltavat olivat tehneet yhteistyötä esimerkiksi valvonta-ajan suunnitelman laatimisessa.

--jos he [asiakkaat] on kokenut sen työskentelyn tosi päällekkäisenä et osa niist Risen tapaamisista on korvattu meidän tapaamisilla

--joidenkin kans on tehty nyt niinku yhdessä tuolla sen Risen työntekijän kans se vaik valvonta-ajan suunnitelma, mis on pystytte sit tekee vähän sitä työnjakoa, et kuka hoitaa mitäkin, et tavallaan et mistä asioista me keskustellaan nuoren kans et ei tulis sitä päällekkäisyyttä sit niin paljon

Kuten todettiin, osa haastateltavista ei ollut omakohtaisesti kokenut yhteistyön sujuvuutta, sillä kaikkien haastateltavien asiakkuudet eivät koskettaneet hanketta. Haastateltavat kuitenkin kokivat hankkeessa olevan potentiaalia yhteistyön sujuvoittamiseksi ja olivat tietoisia esimerkiksi yhteisen seurantaselvityksen tekemisen mahdollisuudesta. Haastateltavat eivät kuitenkaan esittäneet, että olisivat yhteistyössä tehtyä seuraamisselvitystä vielä itse tehneet.

--mul ei itelläni nyt oo kokemusta minkäänlaisista yhteistöistä oikeestaan tämän mallin myötä, mutta no, se on varmaan hyvä, tää seuraamusselvityksasia mul on taas tullu tutummaksi ku siel on nostettu enemmän nyt esille sitä mahdollisuutta, et sen sijaan et tehään täältä lausunto jossa on tietoa nuoresta niin pidettäs tämmönen yhteinen seuraamusselvityskeskustelu -- varmaan se on sellanen uus yhteistyön muoto”

--kylhän se varmasti on hyvä systeemi -- ja siinä sitten samalla voi käydä läpi sitä, että miten sitten siitä eteenpäin. Ja ehkä nuori pysyy sitten paremmin hyppysissä.

Vaikka tiedonkulun koettiin yleisesti nopeutuneen esimerkiksi hanketyöntekijöiden kautta, yhteistyön haasteena koettiin kuitenkin asiakasjärjestelmät ja näihin siirtyvät tietopyynnöt. Tietopyynnöt saattoivat liikkua oikealle taholle viiveellä, tai niissä saattoi olla muutaman päivän vastausaika, jolloin vastaamisen laatu arvioitiin heikommaksi, kuin esimerkiksi yhteistapaamisilla. Yhteistapaamisen järjestäminen vaatii myös aikaa, jolloin tiedon tulisi siirtyä ajoissa oikealle taholle ja tapaamisen järjestämiselle tulisi olla riittävä aika.

--sit ne tulee saattaa tulla silleen et on päivä tai kaks esimerkiks aikaa vastata siihen tietopyyntöön, niin silloin sä et siit välttämättä ehkä siit niin laadukasta saa ku olis tavoite tai sit ei ehkä pysty järjestää sitä yhteistapaamista sen Risen työntekijän kanssa et tavattais asiakas yhdessä ja tehtäis yhdessä suullisesti aina asiakkaan kanssa se vastaus siihen tietopyyntöön

Kysyttäessä muita mahdollisista esteistä hankkeen mukaiseen työskentelyyn, esiin nousivat erityisesti kiire ja suuret asiakasmäärät. Koska haastateltavat työskentelivät monenlaisten asiakasryhmien kanssa, ei hankkeen mukaisen erityisosaamisen kehittymiseen nähty olevan resursseja. Yleisesti yhteistyölle ja monitoimijaisuudelle sekä tiedonkululle koettiin kuitenkin olevan yhä lisäämisen tarvetta ja osaaminen näyttäytyi vielä yksilöityneen kahdelle hanketyöntekijöille, jotka eivät olleet mukana tässä käytäntötutkimuksessa. Hanketyöntekijöiden kautta esimerkiksi lähetteen saaminen päihdekatkaisuun todettiin nopeutuneen, mutta haastateltavilla ei ollut tietoa, kuinka vastaava onnistuu.

Mä luulen et jos [hanketyöntekijän] kautta ei enää [lähetteet päihdekatkaisuhuitoon] mee, ni tää voi vähä muuttua tää tilanne, että en tiedä miten vilkkaasti meidän kautta sitten kaikki tämmöset järjestyy. Tokihan me tehdään niiku niitä samoja, mut me tehään niin eri asiakasmäärällä ja erilaisten asiakkaiden kanssa -- ni varmasti tältä osin se mallin jalkautuminen on vielä kesken -- Koska meillähän on sellanen tilanne et me ollaan laitettu päihdehuollon lähetteitä ja ne on menny johki jonoon X, josta kukaan ei oo tienny missä ne on olleet.

Toisessa haastatteluista työntekijät keskustelivat viranomaisten väliseen yhteistyöhön liittyen erityisesti turvallisuuskysymyksistä rikoksilla oireilevien nuorten asiakkuuksissa. Haastateltavat pohtivat esimerkiksi sitä, kulkeeko tieto nuorten mahdollisista katujengikytköksistä myös sosiaalityöhön.

Joo tää on sellanen turvallisuustekijä, joka täytyis alkaa huomioimaan vähä laajemmin.

Joo kuulostaa siis ei ole tullut mieleenkään koska ei tämmöstä asiaa oo tosiaan missään kohtaa käsitelty, että kaikenlaisia tollasia muitakin asioita ja varmaan ihan ylipäätään tollasiin turvallisuustekijöihin liittyen tarvittas lisätietoo yleisesti ottaenkin.

Vaikka viranomaisten välisen tiedonkulun koettiin helpottuneen ja nopeutuneen erityisesti hanketyöntekijöiden kautta, koettiin esimerkin turvallisuuskysymysten kohdalla tarvetta yhteistyön lisäämiselle. Haastateltavat totesivat, että turvallisuuskysymysten osalta tulisi tehdä enemmän tiedonvaihtoa, eikä esimerkiksi katujengikytköksistä ollut sosiaalityön puolella tietoa. Tämä koettiin kuitenkin turvallisen työskentelyn kannalta tärkeäksi ja olennaiseksi tietotarpeeksi.

5.2 Selkeät toimintaohjeet viranomaisyhteistyön tukena

Eri viranomaisten yhteistyönkohdat on Ri-O-hankkeessa mallinnettu useammaksi eri toimintaohjeeksi. Haastatteluissa toimintaohjeet saivat työntekijöiltä paljon kiitosta ja ne koettiin hankkeen osalta konkreettisimmaksi ja näkyvimmäksi osaksi.

--parasta tässä hankkeessa on just noi ohjeet ja se semmonen et sieltä löytyy ne yhteystiedot ja yhteystahot ja ne tavat missä kohtaa kehenki otetaan yhteyttä ja miten, ni se on ehdottoman hyvä.

Toimintaohjeet tunnettiin niin sosiaalityön kuin rikosseuraamusalan työntekijöiden parissa hyvin ja tunnistettiin osaksi hanketta ja sen käytäntöön juurruttamisen tavoitteita. Ohjeet koettiin selkeiksi, helposti löydettäviksi ja työtä ohjaaviksi. Haastateltavat kertoivat myös, että koska asiakkuudet ovat hyvin erilaisia, ei kaikkea voi tietää kaikista eri prosesseista, minkä vuoksi on hyvä, että ohjeet ovat olemassa eikä niitä tarvitse ulkoa muistaa.

--ne toimintaohjeet on selkeitä, koska ne voi tarkistaa, et ne on todella hyvät ohjeet, et en mä ainakaan niitä ulkoo osaa, kun mä tiedän että ne on siellä...ainakin itse tarkistan aina niistä kirjallisista ohjeista sitten, et mitä pitää tehdä--

--esimerkiks päivystäjänä kun oon hoitanu näitä seuraamusselvitysasioita sit mä oon kaivanu sen ohjeistuksen ja toiminu sen pohjalta

Hankkeen jatkoa ja sen jälkeistä työtä ajatellen toivottiin, että hyviksi todettuja ohjeita päivitetään jatkossa erilaisten työntekijä- ja organisaatiomuutosten osalta ja päivitys olisi jonkun vastuulla. Esimerkiksi työntekijöiden vaihtuessa on tärkeää, että ohjeissa olevat yhteystiedot pysyvät ajantasaisina. Samalla tiedostettiin, että hankkeen jatko tarvitsee myös resursseja.

5.3 Nuorten osallisuus

Haastateltavilta kysyttiin heidän kokemustaan nuorten osallisuudesta RiO-hankkeessa, osallisuuden mahdollisesta lisääntymisestä ja sen avulla nuorille näkyvästä hyödystä RiO-hankkeen keinoin. Työntekijät kokivat monessa kohtaa, että vielä on liian aikaista arvioida hankkeen tuomia hyötyjä. Osallisuuteen liittyviä asioita kuitenkin tunnistettiin.

--että on se paikka, mistä kysyä apua, ja sit sieltä löytyy niitä vastauksia. Ja taloudellinen tuki ja sinne päihdehoitoon pääseminen ni ne mä ehkä nostaisin—

Ehkä niinku useempia nuoria tästä kohderyhmästä on nyt sitten päätyntä myös tänne sosiaalityön asiakkuuteen, että sinällään voi ajatella että on potentiaalia siihen että tämä hyödyttäisi kun on sitten kontakti myös tähän suuntaan.

Haastateltavat näkivät oikea-aikaiset, toimivat palvelut ja niiden hyvän ja nopean saatavuuden osallisuuden mahdollistajina. Vastauksissa nousi esille myös nuoriin aikuisiin luotavan luottamuksellisen suhteen tärkeys.

--asiakas voi jos hän näkee sen itse niin, että hän haluaisi hyötyä meidän palveluista, niin pääsee sillee sitten paremmin ehkä hyötymäänkin.

--kyllähän se ylipäätänsä varmaan työskentely nuoren kanssa on niinku sellasta että he, nuori ois se aktiivinen toimija siinä, että et ei se tää malli oo siihen muutosta tuonut.

Haastateltavat näkivät nuorten aikuisten oman toimijuuden korostuvan osallisuudessa. Nuoren oma motivaatio linkittyi myös useassa vastauksessa nuoren osallisuuden kokemukseen. Oma motivaatio ei haastateltavista johtunut välttämättä mallin mukaisesta työskentelystä. Yksi vastaajista kuitenkin mielsi, että kun nuorten tilanteeseen paneudutaan tarkemmin, pääsee hän hyötymään siitä enemmän – silloinkin nuoren omalla halulla on toki merkitystä.

5.4 Kehittämisehdotukset ja toive hankkeen jatkumisesta

Haastateltavilta kysyttiin kehittämisehdotuksia sekä toiveita hankkeen jatkoon suhteen. Hankkeella koettiin olleen myönteisiä vaikutuksia viranomaisten välisen yhteistyön lisääntymiseen ja tämän toivottiin jatkuvan. Myös tämän käytäntötutkimuksen toivottiin edistävän sitä, että hanke saisi jatkoa.

-- että sitten ku toi hanke päättyy niin et se ei jotenkin sitte se työ ja yhteistyö mikä nyt on ois ehkä toivottavaa lisääntyvän ja joka on alkanut niin ettei se sitten unohdu tavallaan ku se on kuitenkin tän hankkeen aikaansaannosta--

Hankkeen omat työntekijät koettiin tärkeäksi ja näkyväksi osaksi viranomaisyhteistyötä ja myös näiden yhteyshenkilöiden toivottiin jatkuvan. Haastateltavat toivoivat myös, että tiimeissä olisi nuorten rikolliseen toimintaan perehtyneitä työntekijöitä, jotka voisi jakaa osaamistaan tiimien sisällä.

Ja sit se mikä on taas tuntunu koko hankkeen ajan et toivottavasti tää jää tää malli, et meillä on se yhdyshenkilö sinne, et tuota ei sitten taas olla siinä samassa pisteessä et on vaikeuksia saada työntekijää kiinni.

Ja sitten se että jos meil olis edelleenkin työntekijä joka ois erikoistunu näihin asioihin niin sit myös se et on mahdollisuus konsultoida ja pyytää apua ja pyytää työpariks ja tehdä yhdessä sitä.

Haastateltavat keskustelivat lisäksi menetelmäkoulutuksesta. Nuorten aikuisten sosiaalityön työntekijöillä oli myös toive saada jatkossa enemmän koulutusta hankkeessa mainittuun desistanssityöskentelyyn sekä rikosseuraamusalalla käytössä oleviin menetelmiin.

--nuorten on helpompi ehkä sitten täällä (sosiaalipuolella) niist asioist puhuu ja sen takia mä ajattelen et ois hirveen hyvä et meilkin sitä osaamista ois vaikka siitä niinku eri työmalleista, mitä risen työntekijät käyttää keskustellessaan nuorten kanssa, vaikka siitä rikoskäyttäytymisestä.

-- mä oisin ainaki ite tosi innoissani osallistumassa tämmösiin menetelmäkoulutuksiin ja varmasti ja myös muut meidän tiimistä, että ihan liian vähän ylipäänsä saa ylipäätään mitään menetelmäkoulutuksia--

6 Johtopäätökset

Ri-O-hankkeen tavoitteena on ollut luoda toimintamalli, jossa nuoria autetaan heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaan eri viranomaisten yhteensovitetujen palvelujen ja toimintojen avulla.

Tavallisesti moniasiakkuus eri palvelujärjestelmien välillä on tyypillistä juuri niiden asiakkaiden kohdalla, joilla huono-osaisuus on kasautunutta (Juhila, 2018, s. 168). Vantaalla on tunnistettu, että vaikka heillä on olemassa hyvät yhteistyö- ja tukirakenteet erityistä tukea tarvitseville asiakkaille, tuki ja palvelut ovat silti hajanaisia ja pirstaloituneita eri puolille palvelukokonaisuutta. Tästä syystä tuki ei toteudu asiakastasolla systemaattisesti ja keskitetysti. (Vantaan kaupunki, 2020b, s. 2.)

Käytäntötutkimuksemme tehtävänä oli selvittää Nuorten aikuisten sosiaalityön työntekijöiden sekä rikosseuraamustyöntekijöiden kokemuksia Ri-O-hankkeessa kehitetyn toimintamallin tuomista muutoksista kahden viranomaisen yhteistoimintaan. Monitoimijaisessa palvelujärjestelmässä olennaisina nivelkohtina nähdään juuri organisaatioiden ja eri ammattien väliset rajapinnat suhteessa yhteisiin asiakkaisiin (Juhila, 2018, s. 175). Pyrimme tutkimuksessamme selvittämään myös työntekijöiden kokemuksia nuorten tukemisesta rikoksettomaan elämään toimintamallin myötä, osallisuuden näkökulmasta. Ri-O-hankkeen toteutumisen ja jatkon kannalta on ollut tärkeää saada tietoa siitä, onko hankkeen tavoitteisiin työntekijöiden näkökulmasta päästy. Työntekijöiden haastatteluista saimme myös arvokasta tietoa liittyen hankkeen kehittämiskohteisiin ja sen toimivien käytäntöjen juurruttamiseen.

Viranomaisten välisen yhteistyön nähtiin hankkeen myötä lisääntyneen erityisesti tiedonkulkuun ja työnjakoon liittyen. Edelleen työnjaon suhteen nähtiin kuitenkin olevan parannettavaa, vaikka työn päällekkäisyyden poistamiseksi oli hankkeen aikana tehty toimenpiteitä. Laajemmasta yhteistyöstä eri viranomaisten kesken oltiin tietoisia, kuten rikosseuraamuslaitoksen ja sosiaalityön työntekijöiden yhteistapaamisista, mutta näistä ei kuitenkaan ollut kaikilla vastaajilla kokemusta. Asiakkaan näkökulmasta palveluiden päällekkäisyyden poistaminen on eriarvoisen tärkeää, sillä välillä asiakkaan on vaikea tietää, minkä organisaation tai työntekijän erikoisalaan hänen asiansa kuuluu. Myös palvelujärjestelmien välillä kulkeminen voi tuntua turhauttavalta. (Juhila, 2018, s. 168.)

Vaikka kaikilla haastateltavilla ei ollut omakohtaista kokemusta hankkeen aikana viranomaisten välisestä yhteistyöstä, niin hankkeella nähtiin kuitenkin olevan potentiaali yhteistyön

sujuvoittamiseen ja olivat tietoisia esimerkiksi yhteisen seurantaselvityksen tekemisen mahdollisuudesta. Tiedonkulun viranomaisten välillä nähtiin yleisesti nopeutuneen, mutta haasteena koettiin kuitenkin asiakasjärjestelmät ja näihin siirtyvät tietopyynnöt. Hankkeen mukaisen työskentelyn esteenä nähtiin resurssien puute liittyen kiireeseen, suuriin asiakasryhmiin sekä mahdollisuuteen hankkia rikoserityistä osaamista nuorten aikuisten sosiaalityön työntekijöille. Syväällisempi rikososaaminen näyttäytyi yksilöityneen lähinnä hanketyöntekijöille.

Hankkeen myötä laaditut toimintaohjeet koettiin hyväksi ja hankkeen kaikkein konkreettisimmaksi ja parhaimmaksi asiaksi. Työntekijät tunnustivat ohjeisiin liittyen sen haasteen, että jatkuvassa työn muutoksessa jonkun on vastattava myös ohjeiden päivityksestä. Erilaisten asiakkuuksien rajapinnoissa työntekijöiden välinen työnjako tulee olla selkeästi määriteltyä ja usein tätä tukee lainsäädännöllä määritellyt tehtävät (Juhila, 2018, s. 176). Ri-O-hankkeessa eri viranomaisten väliset rajapinnat ja tehtävät on kirjattu selkeiksi toimintaohjeiksi, jotka työntekijät kokivat hyväksi ja tarpeellisiksi. Onnistuneessa palvelujen integroinnissa juuri yhteisten rajakohtien paikantaminen ja yhteistyön luominen on ensiarvoisen tärkeää. Hankkeen toimintamallien mallintamisella on pystytty selkiyttämään sosiaalityön suhdetta asiakkaaseen ja muihin toimijoihin.

Osallisuuden kokonaisuuteen liittyvät oleellisesti hyvinvoinnin lähteet, joita ovat esimerkiksi aineelliset ja aineettomat mahdollisuudet ja toisaalta vuorovaikutussuhteet, jotka lisäävät elämän merkityksellisyyttä (Isola ym., 2017, s. 5). Työntekijöiden vastauksissa näkyivät sekä toimintamallin myötä tulleen luottamuksen että toimivien palvelujen merkitys, joista luottamus on aineeton hyvinvoinnin lähde ja toimivat palvelut sijoittuvat aineettomien ja aineellisten hyvinvoinnin lähteiden välimaastoon.

Asiakasosallisuudella voidaan tarkoittaa palveluiden laadun paranemista suhteessa asiakkaiden tarpeisiin (Rissanen, 2021, s. 137). Haastateltavat näkivät toimivina ja osallisuuteen linkittyvinä asioina yhdenvertaisen työskentelyn lisääntymisen. Aiempaa useampi nuori aikuinen päätyy sosiaalityön asiakkuuteen, koska toimintamallin mukaisessa työskentelyssä ollaan yhteydessä kaikkiin nuoriin aikuisiin, joiden oletettavissa oleva rangaistus on sakkoa isompi.

Asiakasosallisuuteen liittyivät myös tiedon parempi siirtyminen sekä eri viranomaisten yhteistyö nuoren kanssa, jolloin nuorelle ei tule päällekkäisiä palveluja, joissa täytyisi käydä kertomassa samat asiat. Myös nuorten saaman taloudellinen tuki ja nopea hoidon järjestäminen nousivat vastauksissa tärkeiksi osallisuuteen liittyvinä tekijöinä.

Osallisuutta tunnetaan, kun voi vaikuttaa oman elämänsä kulkuun ja palveluihin (Isola ym., 2017, s. 5). Nuorten aikuisten sitoutumisen ja motivoitumisen oman tilanteensa kohentamiseen vastaajat näkivät johtuvan todennäköisesti muista asioista, kuin mallin mukaisesta työskentelystä. Kuitenkin vastauksista nousi nopea tarttuminen nuoren tilanteeseen nuoria aikuisia hyödyttävänä asiana ja se, että he saavat nopeammin tarvitsemansa palvelun, joka voi olla hoitoon tai esimerkiksi vieroitukseen pääsy. Nuorten osallisuus toteutui haastateltavien mukaan niinkin, että he täysi-ikäisinä voivat vaikuttaa asioihinsa esimerkiksi esittelemällä erilaisia heille sopivia vaihtoehtoja. Rissasen (2021) mukaan se, että asiakas tulee kuulluksi, ei yksin riitä osallisuuden kokemukseen. Asiakkaan oman tiedon hyödyntäminen ja motivaatio auttavat sosiaalityön tavoitteiden saavuttamisessa. Työntekijä on tässä osallisuuteen liittyvässä kokonaisuudessa tärkeässä mahdollistajan roolissa. (Mts. 139.)

Haastateltavien toiveena oli, että edelleen jatkossa työryhmässä olisi mukana erikseen rikoksilla oireilevien nuorten asioihin erikoistunut työntekijä. Hanketyöntekijät koettiin tärkeiksi niin nuorten aikuisten sosiaalityön kuin rikosseuraamuslaitoksen puolella erityisesti viranomaisten välisinä yhteyshenkilöinä. Kaiken kaikkiaan hankkeelle toivottiin jatkoa tai, että ainakin sen aikana kehitetyt hyväksi todetut toimintamallit jäisivät pysyviksi.

Tutkimusten tulosten ja luotettavuuden osalta on todettava, ettei kaikilla haasteltavista ollut mittavaa kokemusta Ri-O-hankkeen asiakkuuksista, sillä hankkeen aikana kyseiset asiakkuudet olivat keskittyneet sosiaalityön puolella kahdelle hanketyöntekijälle. Toisaalta hankkeen toimintamallit ja työnjako eivät näyttäytyneet kaikille haastateltaville täysin selkeinä, eikä hankkeen tavoitteiden mukaista yhteistyötä ollut voitu aina toteuttaa. Syiksi mainittiin muun muassa se, ettei kokemusta rikoksilla oireilevien nuorten kanssa työskentelystä vielä ollut tai toimintamallin ohjeisiin tutustumattomuus, mistä johtuen työntekijä oli edelleen soitellut tutuksi tulleille yhteistyökumppaneille ohjeita kysyäkseen. Joissain tapauksissa toivottiin myös parempaa yhteistyötä poliisin kanssa: tieto nuoren tilanteesta pitäisi tulla aiemmin ja asiakasnuorten olisi saatava soittaa pidätettyinä ollessaan sosiaalityöntekijälle. Toisaalta liian iso asiakasmäärä sosiaalityössä esti lähtemästä yhteistyöhön liian pienessä aikaikkunassa. Kokemukset hankkeesta olivat kuitenkin yleisesti positiivisia ja hankkeelle toivottiin resursseja ja jatkuvuutta.

Käytäntötutkimuksemme toteutettiin Ri-O-hankkeen loppuvaiheessa, mutta haastateltavat totesivat olevan liian aikaista vastata suurimpaan osaan kysymyksistä, jotka liittyivät hankkeen tavoitteiden onnistumiseen. Joidenkin hankkeen tavoitteiden toteutuminen näyttäytyy vasta pidemmällä

aikavälillä. Toive hankkeen jatkosta ja yhteistyön sekä menetelmäosaamisen lisäämisestä kertovat hankkeen olevan toivottu ja tärkeä. Käytäntötutkimuksen tulosten perusteella arvioimme, että hanke vaatii vielä jatkotyöskentelyä ja resursseja, jotta sille asetetut tavoitteet on mahdollista saada toteutumaan parhaalla mahdollisella tavalla. Palvelujen eriytyneisyydestä huolimatta yksittäiset kohtaamiset työntekijöiden kanssa voivat olla asiakkaille merkityksellisiä sekä voimaannuttavia (Juhila, 2018, s. 169). Tämän vuoksi on tärkeää tunnistaa yksittäisen työntekijän mahdollisuudet paneutua rikoserityiseen osaamiseen myös sosiaalityön kentällä, jossa variaatio asiakkuuksien ja asiakkaiden tarpeiden välillä on laaja.

7 Lopuksi

Käytäntötutkimuksen toteuttamiseen liittyi haasteita aikataulujen suhteen, sillä tutkimusluvan saaminen vei meiltä ajateltua kauemmin, ja tämän vuoksi emme saaneet toteutettua ensimmäistä suunniteltua haastattelua. Osa tähän ensimmäiseen haastatteluun ilmoittautuneista ei enää ilmoittautunut uudelleen. Olisimme toivoneet saavamme haastateltavaksi erityisesti nuorten aikuisten sosiaalityön sosiaaliohjaajia, jotka haastateltavien mukaan ovat enemmän yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen kanssa kyseisiin asiakastilanteisiin liittyen. Valitettavasti kukaan heistä ei ilmoittautunut haastatteluihin.

Suurin haaste tutkimuksen toteutuksessa liittyikin haastateltavien saamiseen, vaikka haastatteluajoja tarjottiin useita ja osallistuminen haastatteluun pyrittiin tekemään mahdollisimman helpoksi. Käytäntötutkimus-opintojakson tiiviin aikataulun vuoksi tarjoamamme ajat olivat suhteellisen lyhyellä aikavälillä, emmekä tutkimusluvan odottelun vuoksi saaneet niitä työntekijöiden tietoon riittävän ajoissa. Mahdollisesti tähän vaikutti se, että sosiaalialan työn luonteesta ja kiireestä johtuen, ajan irrottaminen asiakastyöstä “ylimääräiselle” on kohtuuttomaksi kasvaneiden asiakasmäärien paineessa todella vaikeaa. Koska haastateltavia oli vähän, jäi myös tutkimusaineisto vähäiseksi. Tosin haastateltavien työntekijöiden vastaukset molemmissa haastatteluissa olivat hyvin saman suuntaiset, eli välttämättä lukuisilla haastatteluilla ei olisi ollut suurta vaikutusta tutkimuksen tuloksiin.

Haasteena käytäntötutkimukselle oli työntekijöiden työnkuvasta riippuen vaihtelevat kokemukset Ri-O-hankkeen asiakasryhmän kanssa työskentelystä. Haastatteluajana hanke oli vaiheessa, jossa asiakkuuksien siirto laajemmalle työntekijäjoukolle oli vasta alkuvaiheessa. Useat hankkeen tavoitteista näyttäytyivät sellaisina, ettei niiden onnistumista osattu vielä haastatteluajana arvioida.

Haluamme lopuksi kiittää Vantaan kaupungin nuorten aikuisten sosiaalityön työntekijöitä sekä Rikosseuraamuslaitoksen työntekijöitä tähän tutkimukseen osallistumisesta. Erityisesti haluamme kiittää Ri-O-hankkeen hankekoordinaattoria tutkimuksen aiheen annosta sekä siitä, että saimme toteuttaa tutkimuksen yhteistyössä kanssanne. Kiitokset myös tutkimuksen ohjauksesta Tuuli Lamposelle sekä muille ohjausryhmään kuuluneille opiskelijoille.

Lähdeluettelo

Alho, S. (2021). Kollektiivinen asiantuntijuus ja monitoimijainen yhteistyö aikuissosiaalityössä. Teoksessa Matthies, A., Svenlin, A., Turtiainen, K., & Alho, S. (toim.) *Aikuissosiaalityö: Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus*. Gaudeamus, 69–85.

Autti-Rämö, I., Mikkelsen, M., Lappalainen, T. & Leino, E. (2016) Kuntoutumisen prosessi. Teoksessa I. Autti-Rämö, A-L. Salminen, M. Rajavaara & A. Ylinen (toim.), *Kuntoutuminen* (s. 56–73). Helsinki: Duodecim

Haikkola L. & Hästbacka N. (2019). Johtopäätökset ja suositukset. Teoksessa Haikkola, L., Hästbacka, N. & Pekkarinen, E. (toim), *Kuka vastaa nuorten rikoksiin? Ammattilaisten, nuorten ja kustannusten näkökulmia palveluihin*. (s. 149–159). Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:34.

Hallitusohjelma. (2019). *Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma. Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta*. Valtioneuvosto. Haettu 15.10.2022 osoitteesta: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161931>.

Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. (2018). Tutki ja kirjoita (22. painos). Helsinki: Tammi.

Huvinen, K., Joutsenlahti, R. & Metteri, A. (2014). Kokonaisen asiakkaan kohtaaminen ja pirstaleinen järjestelmä – aikuissosiaalityön asiakkaat terveystalveissa. Teoksessa A. Metteri, H. Valokivi & S. Ylinen (toim.), *Terveys ja sosiaalityö* (s. 32–51). Jyväskylä: PS-kustannus

Hyvärinen, S. (2022). *Rikoksilla oireilevien nuorten aikuisten toimintamalli sosiaalihuoltoon, Ri-O-hanke*. Innokylä. Haettu 04.10.2022 osoitteesta: <https://innokyla.fi/fi/toimintamalli/rikoksilla-oireilevien-nuorten-aikuisten-toimintamalli-sosiaalihuoltoon-ri-o-hanke>.

Isola, A-M., Kaartinen, K., Leemann L., Lääperi R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. (2017). *Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa*. Terveystalveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpäpaperi 33/2017. Helsinki. Haettu 14.11.2022 osoitteesta: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf

Juhila, K. (2006). *Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina: Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat*. Tampere: Vastapaino.

Juhila, K. (2018). *Aika, paikka ja sosiaalityö*. Tampere: Vastapaino.

Kaakinen, M. & Näsi, M. (2021). Teoksessa: Koltola, I. (toim.). *Rikollisuustilanne 2020 : Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa*. Katsauksia 49/2021. Helsingin yliopisto. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Helsinki.

Kivivuori, J., Aaltonen, M., Danielsson, P., Näsi, M., & Suonpää, K. (2018). *Kriminologia: Rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa*. Helsinki: Gaudeamus.

Lappalainen, T. (2014). Asiakkaiden osallistumisen edellytykset – yhteistä ymmärrystä etsimässä. Teoksessa A. Metteri, H. Valokivi & S. Ylinen (toim.), *Terveys ja sosiaalityö* (s. 83–93). Jyväskylä: PS-kustannus.

Leemann, L. & Hämäläinen, R.-M. (2015). Asiakasosallisuus. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 1.12.2022 osoitteesta www.thl.fi/sokra

Metteri, A. (2012). *Hyvinvointivaltion lupaukset, kohtuuttomat tapaukset ja sosiaalityö*. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Väitöskirja. Haettu 15.10.2022 osoitteesta <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66973/978-951-44-8956-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Niemi, P. (2013). Hyvä, paha valta. Teoksessa Laitinen, M. & Niskala, A. (toim.) *Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä*. Tampere: Vastapaino, 31–54.

Niskala, A. (2010). Mallinnus sosiaalityön kehittämisen välineensä. Teoksessa M. Laitinen & A. Pohjola (toim.) *Asiakkuus sosiaalityössä*. (s. 277–305). Helsinki: Gaudeamus

Näsi, M. & Danielsson, P. (2019). Pahoinpitely- ja ryöstörikokset. Teoksessa: Danielsson, P. (toim.) *Rikollisuustilanne 2019 – Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa*. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Helsingin yliopisto.

Oikeusministeriö. (2022). Rahoitusohjelmat ja valtionavustukset. Rikoksia ehkäisevät hankkeet. Rikoksilla oireilevien nuorten toimintamalli. Osoitteessa: <https://oikeusministerio.fi/rikoksilla-oireilevien-nuorten-toimintamalli>. Luettu 27.9.2022.

Oikeusministeriö. (2019). Toimintamalli rikoksilla oireileville nuorille. Kehittämistyöryhmän ehdotus. Oikeusministeriön julkaisuja. Selvityksiä ja ohjeita 2019:26. Osoitteessa https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/3cfd4da4-9c6d-461a-be18-91159c7e50c0/c8a84296-1841-411b-a9e6-bdd16fd05a80/MIETINTO_20200127101948.pdf. Luettu 20.9.2022.

Palomäki, S. (2012). Asiakkaiden osallisuus kuntoutustutkimusprosessissa. Asiakkaiden kokemuksia osallisuudesta ja kuntoutustutkimuksen oikea-aikaisuudesta Tampereen yliopistollisessa sairaalassa. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Licensiaatintutkimus. Haettu 5.11.2022 osoitteessa <https://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=53878b12-ce64-4dc7-a87a-52eef27997ec>

Raivio, H. & Karjalainen, J. (2013). Osallisuus ei ole keino tai väline – palvelut ovat!. Teoksessa Era, T. (toim.), *Osallisuutta vai pakkoa?* Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 156. Jyväskylä: JAMK, 12–34.

Rikoslaki. (39/1889.)

Rissanen, P. (2021). Asiakasosallisuus aikuissosiaalityön asiakassuhteessa. Teoksessa Matthies, A., Svenlin, A., Turtiainen, K., & Alho, S. (toim.) *Aikuissosiaalityö: Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus*. Gaudeamus, 137–148.

Salminen, A-L., Järvikoski, A. & Härkäpää, K. (2016). Teoriat, viitekehys ja mallit kuntoutusta ohjaamassa. Teoksessa I. Autti-Rämä, A-L. Salminen, M. Rajavaara & A. Ylinen (toim.), *Kuntoutuminen* (s. 20–36). Helsinki: Duodecim.

Satka, M., Julkunen, I., Kääriäinen, A., Poikela, R., Yliruka, L. & Muurinen, H. (2016). Johdanto-Käytäntötutkimus tietona ja taitona. Teoksessa M. Satka, I., Julkunen, A. Kääriäinen, R. Poikela, L. Yliruka, H. Muurinen (toim.), *Käytäntötutkimuksen taito*. (s. 8–32.) Haettu 3.10.2022 osoitteessa https://www.socca.fi/julkaisut/muulla_julkaistua/kaytantotutkimuksen_taito.7213.shtml.

Satka, M., Karvinen-Niinkoski, S. & Nylund (2005). Mitä käytäntötutkimus on? Teoksessa Satka, M., Karvinen-Niinkoski, S., Nylund, M. & Hoikkala, S. (toim.) *Sosiaalityön käytäntötutkimus*. Helsinki: Palmenia-kustannus, 9–19.

Sosiaalihuoltolaki (1301:2014).

Talentia. (2017). Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. Haettu osoitteesta https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/docs/Talentia_Etiikkaopas_2017.pdf.

Tietoarkisto. (2022). Informointi henkilötietojen käsittelystä. Haettu 7.10.2022 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistonhallinta/tutkittavien-informointi/>.

Tiittula, L., & Ruusuvuori, J. (2009). Johdanto. Teoksessa Ruusuvuori, J., Tiittula, L., & Aaltonen, T. (toim.) *Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 9–21.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (uudistettu laitos). Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta, TENK. (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019.

Vantaan kaupunki. (2020a). *Rikoksilla oireilevat nuoret Ri-O –hanke*. Haettu 04.10.2022 osoitteesta www.vantaa.fi/fi/hankkeet/hanke/rikoksilla-oireilevat-nuoret-ri-o-hanke.

Vantaan kaupunki. (2020b). *Rikoksilla oireilevien nuorten toimintamallin pilotointi Vantaalla*. Hankesuunnitelma.

Vantaan kaupunki. (2022). Hankkeet. *Rikoksilla oireilevat nuoret (Ri-O-hanke)*. Haettu 27.9.2022 osoitteesta: <https://www.vantaa.fi/fi/hankkeet/hanke/rikoksilla-oireilevat-nuoret-ri-o-hanke>.

Liitteet

Liite 1 Informaatiokirje tutkimukseen osallistuneille

Arvoisat vastaanottajat,

Olemme Helsingin yliopiston sosiaalityön maisteriopiskelijoita ja suoritamme syksyn 2022 ja alkuvuoden 2023 aikana opintoihin kuuluvia sosiaalityön Käytäntötutkimus I ja II opintojaksoja. Opintojaksojen aikana toteutamme käytäntötutkimuksen yhteistyössä Vantaan nuorten aikuisten sosiaalityön ja Rikosseuraamuslaitoksen työntekijöiden kanssa.

Opintojakson keskeisenä tavoitteena on tuottaa työyhteisöä ja käytännön työtä hyödyttävää tietoa toteutettavan tutkimuksen avulla. Tutkimustehtävänä on selvittää sosiaalityöntekijöiden ja -ohjaajien sekä rikosseuraamustyöntekijöiden kokemuksia Ri-O-hankkeessa kehitetyn toimintamallin tuomista muutoksista kahden viranomaisen yhteistoimintaan. Lisäksi tavoitteena on selvittää työntekijöiden kokemuksia 18–24-vuotiaiden nuorten tukemisesta rikoksettomaan elämään toimintamallin avulla.

Toteutamme tutkimuksen haastatteleamalla työntekijöitä kahdessa eri ryhmässä. Aikaa haastatteluun varataan noin kaksi tuntia. Ryhmähaastattelu tallennetaan Teams – yhteydellä ja tallenne tuhotaan välittömästi aineiston käsittelyn jälkeen. Haastattelutallenteet säilytetään tutkimusprosessin ajan huolellisesti opiskelijoiden Helsingin yliopiston henkilökohtaisissa tallennustiloissa siten, ettei ulkopuolisilla henkilöillä ole niihin pääsyä.

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja osallistuja voi keskeyttää osallistumisensa missä tahansa tutkimuksen vaiheessa ilmoittamalla siitä tutkimuksen tekijöille.

Haastatteluista saatavia tietoja käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti ja anonymisti siten, ettei vastauksista voida yksilöidä haastatteluun osallistuneiden henkilöiden tunnistamiseksi.

Tutkimuksen tulokset palautetaan Vantaan kaupungin sekä Rikosseuraamuslaitoksen työntekijöille. Lisäksi tulokset julkaistaan yliopiston harkinnan mukaan Soccan, eli Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskuksen sivuilla.

Käytäntötutkimuksen vastuuhjaajana toimii Tuuli Lamponen, tuuli.lamponen@helsinki.fi, puh. +358294123883. Vantaan kaupungin vastuuhenkilönä toimii hankekoordinaattori/sosiaalityöntekijä Salla Hyvärinen (salla.hyvarinen@vantaa.fi, p. +358 40 186 7945)

Mikäli Teillä herää kysyttävää tai haluatte keskustella tutkimuksesta kanssamme, ottakaa rohkeasti yhteyttä.

Kiitos osallistumisestanne tutkimukseen!

Veera-Maria Kahiala
veera-maria.kahiala@helsinki.fi

Kristiina Karvinen
kristiina.karvinen@helsinki.fi

Satu Kleimola
satu.kleimola@helsinki.fi

Liite 2 Suostumuslomake

Tällä suostumuslomakkeella annan suostumukseni siihen, että Helsingin yliopiston sosiaalityön opiskelijat Veera-Maria Kahiala, Kristiina Karvinen ja Satu Kleimola saavat haastatella minua Rikoksilla oireilevat-nuoret hankkeeseen liittyvään käytäntötutkimukseen. Haastattelut nauhoitetaan Teams-sovelluksella tutkimusta varten ja tutkijoilla on lupa käyttää haastattelussa tuottamaani aineistoa tutkimuksessaan. Minulle on luvattu, että tutkimuksessa kerättyä haastatteluaineistoa ei luovuteta muille tahoille ja nauhoitteet tuhoetaan tutkimuksen valmistuttua. Tietoja ei siirretä Euroopan talousalueen ulkopuolelle eli tietoja käsitellään ainoastaan EU:n alueella. Tutkimuksessa ei tehdä automaattisia päätöksiä, joilla olisi merkittävä vaikutus tutkittaviin.

Olen ymmärtänyt, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja voin milloin tahansa syytä kertomatta keskeyttää osallistumiseni tutkimukseen tai peruuttaa antamani suostumuksen. Keskeyttämisestä ei aiheudu minulle kielteisiä seuraamuksia. Jos haastattelut on jo tehty, kerättyä haastatteluaineistoa voidaan käyttää osana tutkimusta. Allekirjoituksellani vahvistan osallistumiseni tähän tutkimukseen ja suostun, että haastattelutallennettani voi käyttää kyseisen tutkimuksen aineistona.

Paikka ja aika _____

Allekirjoitus _____

Nimenselvennys _____

_____
Veera-Maria Kahiala, tutkija

_____
Kristiina Karvinen, tutkija

_____
Satu Kleimola, tutkija

Liite 3 Haastattelurunko

Teema 1. Yhteistoimintamallin toimivuus

- Onko kaikille selvää, mitä mallin mukainen työskentely on jaonko yhteistoimintamalli selkeä
  - Jos ei, niin miksei ja mitä pitäisi muuttaa?
- Miten eri viranomaisten välinen yhteistyö toimii ja toimiiko se mallin avulla paremmin kuin aiemmin?
- Ovatko työnjakoasiat eri viranomaisten ja työntekijöiden välillä yksiselitteiset?
- Työskentelettekö mallin mukaisesti?
  - jos ei, mikä estää työskentelyn?
- Millaisia etuja koette mallin mukaisessa työskentelyssä?
- Ovatko mallissa käytettävät menetelmät tuttuja? (Esim. desistanssityöskentely?)
  - Mitä muuta osaamista kaipaisit?
- Onko mallissa jotain, mitä pitäisi muuttaa tai mitä voisi vielä kehittää?
  - Onko konkreettisia kehittämissuhteita?

Teema 2. Asiakkaan osallisuus

- Mikä on ri-o hankkeen asiakasryhmälle näkyvä hyöty uuden mallin mukaisesta työskentelystä?
- Sitoutuvatko asiakkaat aiempaa paremmin tilanteensa kohentamiseen?
- Mitä hyötyä asiakkaille on työskentelystä verrattuna aiempaan tapaan?
- Auttaako mallin mukaan työskentely aiempaa tapaa paremmin asiakkaita irrottautumaan rikollisuudesta/päihteiden käytöstä?
  - Järjestyvätkö asiakkaan opiskelu, työllistyminen tai sosiaalihuollon mukaiset palvelut?
  - Paranevatko asiakkaan muut vaikutusmahdollisuudet?
- Onko kehityssuhteita siitä, miten malli palvelisi vielä paremmin kyseistä asiakasryhmää?

Mikäli aikaa jää, työyhteisön jäsenet voivat käydä vielä vapaata keskustelua haastattelusta mahdollisesti nousseista ajatuksista.

Liite 4 Tietosuojaseloste

**TUTKIMUKSEN
TIETOSUOJASELOSTE/-ILMOITUS
EU:n yleinen tietosuoja-asetus
12–14 artiklat
Laatimispäivä: 11.10.2022**

Tietoa henkilötietojen käsittelystä ”Ri-O-hanke Vantaalla – Työntekijöiden kokemuksia viranomaisten välisestä yhteistyöstä sekä nuorten tukemisesta rikoksettomaan elämään”-tutkimuksessa

”Ri-O-hanke Vantaalla - Työntekijöiden kokemuksia viranomaisten välisestä yhteistyöstä sekä nuorten tukemisesta rikoksettomaan elämään ” -tutkimuksessa muodostuu henkilörekisteri. Tämän selosteen tarkoitus on antaa tietoa käsiteltävistä henkilötiedoista sekä siitä, mistä henkilötiedot ovat peräisin ja miten niitä käytetään tutkimuksessa. Selosteen lopussa kerrotaan tarkemmin, mitä oikeuksia rekisteröidyillä on.

Tutkimukseen osallistuminen ja henkilötietojen antaminen on vapaaehtoista. Sinuun ei kohdistu mitään negatiivista seuraamusta, jos et osallistu tutkimukseen tai jos keskeytät osallistumisesi tutkimukseen.

Tutkimuksen rekisterinpitäjät

Veera-Maria Kahiala, Kristiina Karvinen ja Satu Kleimola

Yhteyshenkilö

Yhteyshenkilö tutkimusta koskevissa asioissa:

Nimi: Kristiina Karvinen

Puhelinnumero: 0407012815

Sähköpostiosoite: kristiina.karvinen@helsinki.fi

Kuvaus tutkimushankkeesta ja henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden maisteriopiskelijat toteuttavat käytäntötutkimuksen yhteistyössä Vantaan kaupungin nuorten aikuisten sosiaalityön sekä Rikosseuraamuslaitoksen työntekijöiden kanssa. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää sosiaalityöntekijöiden ja -ohjaajien sekä rikosseuraamustyöntekijöiden kokemuksia RiO- hankkeessa kehitetyn toimintamallin tuomista muutoksista kahden viranomaisen yhteistoimintaan ja 18–24-vuotiaiden nuorten tukemiseksi rikoksettomaan elämään.

Tutkimuksen aineisto kerätään työntekijöiden ryhmähaastatteluilla. Haastatteluihin osallistujat allekirjoittavat suostumuslomakkeen, johon tulee haastateltavan nimi sekä allekirjoitus.

Mitä tietoja tutkimusaineisto sisältää

Suostumuslomakkeessa kerätään seuraavat osallistujien henkilötiedot: *nimi ja allekirjoitus*.

Ryhmähaastattelut tallennetaan Teams -yhteydellä. Tallenne sisältää osallistujien henkilötietoja ääni- sekä kuvamuodossa.

Tutkimukseen osallistujien henkilöllisyys anonymisoidaan aineiston käsittelyvaiheessa. Julkaistavassa tutkimusraportissa ei käytetä osallistujien nimiä tai muita tunnistettavia tietoja. Tutkimukseen osallistujat voivat kuitenkin tunnistaa tutkimusraportista omat tai toisten osallistujien vastaukset. Tutkimusraportissa ei käytetä sellaisia osallistujien suoria sitaatteja tai vastauksia, joista on selvästi pääteltävissä tutkimuksen osallistujan henkilöllisyys.

Mistä lähteistä henkilötietoja kerätään

Tutkimukseen osallistujien henkilötiedot kerätään suostumuslomakkeella ja ryhmähaastattelujen tallenteilla.

Arkaluonteiset henkilötiedot

Tutkimuksessa ei käsitellä tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaisia erityisiä henkilötietoryhmiä

Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste

Henkilötietoja käsitellään seuraavalla yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaisella perusteella:

- yleistä etua koskeva tehtävä
- X tutkittavan suostumus**
- rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattaminen
- rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttaminen

mikä oikeutettu etu on kyseessä:

Jos henkilötietojen käsittely perustuu tutkittavan suostumukseen, tutkittavalla on koska tahansa oikeus peruuttaa suostumuksensa. Suostumuksen peruminen ei vaikuta ennen peruuttamista suoritettujen käsittelyjen lainmukaisuuteen.

Tietojen vastaanottajat

Tutkimuksessa kerättäviä henkilötietoja ei siirretä tai luovuteta Helsingin yliopiston tutkimusryhmän ulkopuolelle.

Tietojen siirto Euroopan talousalueen ulkopuolelle

Tietoja ei siirretä Euroopan talousalueen ulkopuolelle, niitä käsitellään ainoastaan EU:n alueella.

Automatisoitu päätöksenteko

Tutkimuksessa ei tehdä automaattisia päätöksiä, joilla on merkittävä vaikutus tutkittaviin.

Henkilötietojen suojaus

Tutkimusaineistoon sisältyviä henkilötietoja käsitellään ja säilytetään suojattuna niin, että ainoastaan niitä tarvitsevat henkilöt pääsevät tarkastelemaan tietoja.

Tietojärjestelmissä käsiteltäviä tietoja suojataan seuraavilla tavoilla:

- x käyttäjätunnus ja salasana**
- käytön rekisteröinti/lokitus
- kulunvalvonta
- salaus/kryptaus
- kaksivaiheinen tunnistautuminen
- muu, mikä:

Manuaalista (esim. paperimuodossa tai muuten aineellisessa muodossa) olevaa aineistoa suojataan seuraavilla tavoilla:

Suostumuslomakkeet säilytetään tutkimuksen raportin valmistumiseen asti yhteyshenkilön/rekisterinpitäjän työhuoneessa (Vantaan kaupunki, Vernissakatu 4) lukitussa kaapissa. Tutkimuksen jälkeen lomakkeet hävitetään tietosuojastaan.

Suorien tunnistetietojen käsittely:

- Rekisterinpitäjä kerää henkilötiedot ilman suoria tunnistetietoja
- X Suorat tunnistetiedot poistetaan analysointivaiheessa ja säilytetään erillään analysoitavasta tutkimusaineistosta**
- Aineisto analysoidaan suorien tunnistetiedoin, koska (peruste suorien tunnistetietojen säilyttämiselle):

Henkilötietojen käsittelyn kesto tässä tutkimuksessa

Henkilötietoja käsitellään aineiston keruu sekä analysointivaiheessa 7.11.2022 – 18.12.2022 välisenä aikana.

Henkilötietojen käsittely tutkimuksen päättymisen jälkeen

X Tutkimusaineisto hävitetään

Tutkimusaineisto säilytetään tämän tutkimuksen tulosten luotettavuuden arvioimista varten

Tutkimusaineisto säilytetään myöhempää, yhteensopivaa tieteellistä tutkimusta varten tietosuoja-asetuksen vaatimusten mukaisesti

Tutkimusaineiston säilytys perustuu tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b ja e alakohtiin.

Tutkimusaineiston uudesta tutkimuskäytöstä lähetetään rekisteröidyille uusi tietosuojailmoitus, paitsi jos rekisterinpitäjä ei enää pysty tunnistamaan rekisteröityjä tutkimusaineistosta.

Uudesta tutkimuksesta ei voida lähettää ilmoitusta rekisteröidyille myöskään silloin, jos tietojen toimittaminen olisi mahdotonta tai kohtuuttoman vaivalloista tai jos se estäisi tai vaikeuttaisi suuresti tutkimustarkoitusten saavuttamista (tietosuoja-asetuksen 14 artiklan 5 kohdan b alakohta).

Mitä oikeuksia rekisteröidyllä on ja oikeuksista poikkeaminen

Yhteyshenkilö tutkittavan oikeuksiin liittyvissä asioissa on tämän ilmoituksen kohdassa 1 mainittu yhteyshenkilö

Rekisteröidyn oikeudet

Tietosuoja-asetuksen mukaan rekisteröidyllä on oikeus:

- saada pääsy omiin tietoihin
- oikaista tietojaan
- poistaa tiedot ja tulla unohdetuksi
- rajoittaa omien tietojensa käsittelyä
- siirtää tiedot rekisterinpitäjältä toiselle
- vastustaa tietojen käsittelyä
- olla joutumatta automaattisen päätöksenteon kohteeksi.

Rekisteröity ei kuitenkaan voi käyttää kaikkia oikeuksia kaikissa tilanteissa. Tilanteeseen vaikuttaa esimerkiksi se, millä perusteella henkilötietoja käsitellään.

Tarkempaa tietoa rekisteröidyn oikeuksista eri tilanteissa löytyy tietosuojavaltuutetun

verkkosivuilta: <https://tietosuoja.fi/rekisteroidyn-oikeudet-eri-tilanteissa>

Oikeuksista poikkeaminen

Tietosuoja-asetus ja Suomen tietosuojalaki mahdollistavat tietyistä rekisteröidyn oikeuksista poikkeamisen silloin, kun henkilötietoja käsitellään tieteellisessä tutkimuksessa ja oikeuksien toteuttaminen estäisi tai vaikeuttaisi suuresti käsittelyn tarkoitusten saavuttamista.

Tarvetta poiketa rekisteröidyn oikeuksista arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

Valitusoikeus

Sinulla on oikeus tehdä valitus tietosuojavaltuutetun toimistoon, mikäli katsot, että henkilötietojesi käsittelyssä on rikottu voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä.

Yhteystiedot:

Tietosuojavaltuutetun toimisto

Käyntiosoite: Ratapihantie 9, 6. krs, 00520 Helsinki

Postiosoite: PL 800, 00521 Helsinki

Vaihde: 029 56 66700

Faksi: 029 56 66735

Sähköposti: tietosuoja(at)om.fi